

tempore messis, & alii hujusmodi. Si tertius pro suo interesse agens executioni se opponat, si tempore legitimo à sententia appellavit, suspenditur executio, donec ejus causa sit decisa. *c. 17. h. 2.* quia illi non nocet res inter alios acta. Si non appellavit, quia ignoravit causam agi, & sententiam esse latam, impeditur executio. Si scivit, sententiam esse latam, & non appellavit, nequam impeditur executio. Nam sibi debet ille tertius imputare, eo quod cum posset, noluit impedire, ne sententia in autoritatem rei judicata transiisset. Denique sententia additionis lata in via executiva non causat exceptionem rei judicatae quoad viam ordinariam: ac proinde facta reali executione, & cum effectu, remanet reo executio salva via ordinaria, si nolit ab executione appellare, ut notat *Acro. in L. 1. tit. 21. lib. 4. R. C. n. fin. Hev. in Cur. Philip. p. 3. §. 21. n. fin.* Quae omnia habentur in *Tit. 21. lib. 4. R. C. Et ibid. Acro. Pichardo in Manuduct. ad Prax. p. 2. Hev. in Cur. Philip. p. 2. per tot. Paz in Praxi. tom. 1. p. 4. cap. 1. & seqq.* qui de his latissimè agunt: mihi tamen non licet diutius immorari: quia longa restat via.

265 Audacia, & temeritas litigatorum, qui sine prævia diligentia, nec causæ examine lites movent, debet absdubio justis poenis coerceri. V. g. Si litigans intentato petitorio transeat ad possessorium illo suspensio, vel si libellum mutavit, vel liti renuntiavit, & in aliis casibus, qui arbitrio Judicis relinquuntur, censetur temerarius litigator, si nulla causa legitima excusetur: Et coercetur modo pecuniaria poena, modo juramento calumniae, modo infamiae poena. *Pr. Instit. de Poena temer. litigant.* regulariter ergo temerarius litigator damnatur solvere victori expensas litis: non quidem voluntarias, sed necessarias sive personales, sive processuales. Personales censentur illi, quæ in itinere, & sumptibus testium sunt facta processuales verò, quæ in litis prosecutione fiunt; Scilicet in Tabellionum, & Advocatorum justis stipendiis solvendis. *L. 8. tit. 22. p. 3. Et ibid. Greg. Lop. V. En las costas.* Si tamen aliquis ex litigantibus sit Advocatus, & vincat, non sunt ipsi solvendæ expensæ, quas fecerat, si alius Advocatus eum defenderet. Siquidem verè eas non fecit. Si pars petat, adversarium in expensas condemnari, vel expressè hoc petendo, vel tacitè, implorando, scilicet, officium Judicis, ut sibi fiat justitia omni meliori modo, quo possit, tene-

tur Judex eum in expensas condemnare, alias teneretur eas victori resarcire. *L. 13. §. 6. l. 15. C. de Judic.* Si tamen à parte non petatur, potest quidem Judex ex officio, sed non tenetur, eum in expensas condemnare. *L. 25. §. 8. ff. de adilit. edit.* Nam ad ejus officium spectat temeritatem litigatorum reprimere: quod si semel definitivè in expensas condemnavit, non potest suam revocare sententiam: gravatus tamen in taxatione appellare potest. Si per sententiam interlocutoriam condemnavit, potest revocare, & corrigere taxationem. *Durand. in Spec. tit. de Expens. §. 6. n. 3.* Post litem tamen finitam non possunt peti expensæ. *L. 3. C. de Fructib. & lit. expens. quia post absolutum, dimissumque judicium nefas est litem alteram consurgere ex litis prima materia.* In nostra Hispania victus excusatur ab expensarum condemnatione præstando juramentum calumniae, ex *L. 8. tit. 22. p. 3.* sed hæc Lex praxi ipsa interprete, intelligitur de casu, quo non temerè litigetur, vel si aliudè non constat de litigantis calumnia. *Greg. Lop. ibid. V. La jura.* Expensæ quidem debent à judice taxari. *L. fin. tit. 22. lib. 4. R. C.* sed si litigantes sint pauperes ad expensas litis non tenentur, nec pro eis possunt in carcere detineri. *L. 20. & seq. tit. 12. lib. 1. R. C. Hev. in Cur. Philip. p. 1. §. 18. ex n. 9.* si tamen victus non temerè, sed ex juxta causam litigavit, non est condemnandus in liti expensas: *arg. L. 78. §. 2. ff. de Leg. 2.* Nam causa justa ab expensarum solutione eum liberat; *arg. §. 1. Inst. de Poena temer. litigant:* v. gr. si pro se habeat sententiam saltem unius celeberrimi Doctoris, vel si suam intentionem, vel exceptionem semiplenè provabit. Reus tamen in causa criminali non condemnatur in expensas: quia quolibet modo licet proprium sanguinem defendere. Si causa controversa valdè difficilis sit, & pro utraque parte, Juribus, & Doctoribus fœlicita: non condemnatur victus in expensas, etiamsi ia prima, & secunda instantia succumbat. Quippè talis error probabilis censetur, nec potest dici temerarius litigator. *c. 48. de Sentent. excommunicat.* Et per consequens à solvendis expensis excusabitur, qui in prima instantia vicit, licet si victus in secunda, facta quadam expensarum compensatione.

266 Si pars, contra quam fuit lata sententia, velit probare, eam nullam esse, hoc debet facere coram eodem Judice causæ, in judicio quidem contradictorio

cum

cum adversario. *L. 1. C. de Sentent. & interloc. c. 2. de Purgat. vulgar. L. 1. tit. 26. p. 3. Paz in Praxi. tom. 1. p. 1. temp. 12. ex n. 5.* quod si Judex pronuntiet, illam sententiam esse validam, non potest litigans amplius agere de hujus novæ sententiæ nullitate, sed debet ab ea appellare. Et tunc à sententia in gradu appellationis lata non datur recursus nec per viam nullitatis, nec per appellationem, ut sic finis litibus imponatur. *L. 2. tit. 17. lib. 4. R. C. Hev. in Cur. Philip. p. 1. §. 18. n. fin.* De causis ob quas sententia nulla potest dici, & ad nullitatem agi, latè tractatur in *tit. 26. p. 3. & tit. 17. lib. 4. R. C.* Et quidem nullitas de Jure Communi potest adversus sententiam opponi perpetuo. *L. 1. C. Quand. provocat.* Idem erat olim de jure Hispano. *L. 4. tit. 26. p. 3.* secus tamen hodie. Nam solum potest nullitas opponi intra sexaginta dies enumerandos à die intimacionis sententiæ. *L. 2. tit. 17. lib. 4. R. C.* nisi forte nullitas proveniat ex omnimoda incompetencia. Hæc namque quocunque tempore potest opponi. Idem est de quacunque nullitate notoria ex actibus constante, ut ex defectu citationis. Nec est necesse à tali sententia appellare: potestque opponi etiam contra tres sententias conformes. *L. 3. & seqq. tit. 26. p. 3.* nisi tales sententiæ sint latæ in Regis Cancellariis. *L. 4. tit. 17. lib. 4. R. C.* ibi: *Y que asimismo en todos los casos, y negocios, que conforme à las leyes de nuestros Reynos, las Sentencias dadas por los del nuestro Consejo, y Oidores de las nuestras Audiencias, se han de executar, sin embargo de duplicacion: aquello se entienda asimismo, sin embargo de qualquiera nulidad, aunque se diga, y alegue ser de incompetencia, ó de defecto de jurisdiccion, ó que notoriamente consta de los Autos del proceso, ó en otra qualquiera manera; que la tal alegacion, oposicion, ó otra qualquiera no puede, ni pueda impedir la execucion de las tales Sentencias.* Et ibid. *Acro. Paz in Prax. tom. 1. p. 1. temp. 2. ex n. 83. Hev. in Cur. Philip. p. 1. §. 18. ex n. 13.*

TIT. XXVIII.

De Appellationibus, recusationibus, & relationibus.

267 Appellare in communi Grammaticorum usu idem est, ac provocare. Sic dicitur, quod filius Regis

vocatur, vel appellatur Ferdinandus. Appellare vero apud Philosophos est aliquem terminum applicare potius ad unum, quam ad alterum ex his cum quibus ponitur Sic cum dicimus: *Alexander est magnus Philosophus.* Ly magnus applicatur Philosopho. Contra vero quando dicimus: *Alexander magnus est Philosophus.* Ly magnus Alexandro applicatur. Et sic dicitur, hoc, vel illo modo appellare. In jure quidem aliquando sumitur pro eo quod est vocare in judicium. Frequentissimè tamen sumitur prout in præsentia, scilicet pro provocare. Et hac ratione communiter appellatio sic definitur: *Appellatio est ab inferiori ad superiorem Judicem ob gravamen illatum, vel inferendum legitime facta provocatio.* *L. 17. ff. de Minorib. l. 1. tit. 23. p. 3. ibi: Alzades querrela, que alguna de las partes hace de juicio que fuese dado contra ella, llamando, è recorriendo à enmienda de mayor Juez.* Et quidem oppressis est saluberrimum remedium, non tam jure, quam ipsa natura introducendum, ut gravamen oppressis illatum, vel inferendum removeatur. *c. 15. h. t. & ut corrigatur iniquitas, vel imperitia judicantium. L. 1. ff. h. t. l. 1. tit. 23. p. 3.* Et insuper, ut litigans, qui per ignorantiam, vel negligentiam est læsus suum damnum reparet. Ipsa etenim est defensio innocentie: aded, ut *D. Bernard. ad Eugenium*, dicat. *Fateor, grande, & generale Mundo bonum esse appellationes, idque tam necessarium, quam solem ipsum mortalibus.* Et Rex noster Alfons. in Proemio. *Tit. 23. p. 3. ait: Onde por esto decimos, que bien asi como los que peligran sobre mar, han muy gran conorte quando fallan alguna cosa en que se traven, ó lugar à que arriben, por cuidar entonces de aquel peligro: Orosi los que van vencidos de sus enemigos, quando llegan à lugar en que asman de ser defendidos de aquellos que los siguen para matarlos: bien orosi han gran conorte, è gran folgura aquellos contra quien dan los juicios de que se tienen por agraviados quando fallan alguna carrera, porque cuidan estorcer, ó ampararse de aquellos de quien se agravian.* Hinc licet appellatio quoad solemnitates, & modum, sit Juris Civilis, quoad substantiam tamen est Juris Naturalis. *c. 5. de Exception. Pichardo in Manud. ad Prax. p. 4. in præud. n. 26.* Appellatio est duplex: alia extrajudicialis, judicialis alia. Extrajudicialis est, qua quis appellat à quocunque privato, qui gravamen inferit, vel est paratus inferre, ut in presentatione, collatione, vel electione. *c. 19. c. 29. de Election. c. 5. c. 46. c. 51. h. t. vel in delatione mu-*

ne-

neris publici. *L. 1. §. 2. ff. quando appelland.*
L. 7. C. h. t. l. 18. tit. 23. p. 3. Hæc appella-
tio magis, quam appellatio dicitur *pro-*
vocatio, monitio, seu requisitio. Hispanè:
Requesta, ó requerimiento. Etiam extrajudi-
cialitèr appellatur à Judice extrajudicialitèr
procedente: v. g. in possessione danda,
vel in tutela deferenda. Sed cum hæc im-
propriè sit appellatio, in materia odiosa
nomine appellationis non comprehenditur,
nec invalidat ut attentatur, ea, quæ
fiunt, ipsa pendente, nisi repugnent ipsi
appellationi. *Judicialis* autem est illa, quæ
in actibus judicialibus interponitur, in
quacumque litis parte. Et hæc est propriè ap-
pellatio.

268 Omnis igitur oppressus, seu gra-
vatus per sententiam etiãsi directè con-
tra ipsum non sit lata, potest à tali sen-
tentia, seu gravamine regularitèr appella-
re. *c. 3. c. 30. 2. q. 20. l. 30. C. h. t. l. 2. tit. 23. p. 3.* Et non solum victus, sed etiam
victor potest appellare, quando scilicet
sententia continet varios articulos, & alius
est contra reum, alius contra actorem.
Imò, & in eodem articulo, si uterque se
gravatum sentiat, uterque potest appellare.
c. 7. h. t. c. 18. de Testament. l. 9. l. 14. tit. 23. p. 3. Etiam excommunicato licet appel-
lare, cum hoc ad defensionem naturalem
tendat: quin imò etiãsi quis jurasset, se
non appellaturum à sententia quomodocum-
que sit lata, nihilominus appellare pos-
test à sententia notoriè injusta. *c. 20. h. t.*
quia juramentum imbibit conditionem; si
juri non sit manifestè, & notoriè contra-
ria. Si tamen injustitia non sit notoria, &
causa sit civilis proprium appellantis in-
teresse concernens, non poterit appella-
re, qui sic juravit, quia promissio licita
qualis est hæc. *c. 39. h. t.* si juramento ro-
boretur debet omnino adimpleri. *c. 28. de Jur. jurand.* Et sic facile concordantur
text. in *c. 20. & 21. h. t.* quorum decisio-
nes contrariæ apparere videntur. Potest
etiam accidere, quod aliquis à sua sen-
tentia appellet: v. g. si Judex contra Ti-
tium sententiam tulit, quia Titius non sa-
tis probavit suam intentionem, & postea
ipse Judex Titio succedat in causa, vel in
munere, & videat probationem habere
sufficientem, potest à sententia, quam ipse
tulit appellare. *Gloss. in l. 1. ff. de Ex-ception. rei vindic.* Etiam appellat princi-
palis à sententia contra procuratorem non
appellatorem, lata *L. 4. §. 2. ff. h. t. l. 2. tit. 23. p. 3.* Et fidejussor pro eo, pro quo in-
tervenit: maritus etiam appellat à sen-
tentia lata contra socerum super dote:

creditor, si ipso ignorante, alii adjudice-
tur pignus; *arg. L. 63. ff. de Rejudicat.* Simi-
lilitèr appellant legatarius pro hærede
condemnato, hæres pro cohærede, ven-
ditor pro emptore super proprietate vic-
to, Tutor pro pupillo, curator pro mino-
re, procurator pro principali, modo is-
ratum id postea habeat. *c. 14. de Procurat.*
Pater pro filio, & filius pro patre. *c. 50. 2. q. 6. Dominus pro subdito, vel servo suo. L. 15. h. t. Episcopus, vel Abbas pro Clerico, vel Monacho suo: Clerici, & Monachi in causis suarum Ecclesiarum. L. 2. & seq. tit. 23. p. 3.* Et ratio est, quia licet sententia non sit directè contra prædictos, saltem indirectè eis præjudicat; ac proinde illorum interest, vel nomen proprio, vel saltem alieno. Pro eo, qui ad supplicium ducitur, quilibet, etiam extraneus potest appellare. *L. 29. C. h. t.* quia omnium interest innocentem defendere. Ita tamen, ut consanguineus possit pro consanguineo, etiam invito, appellare: extraneus tamen licet possit pro condem-
nato ad mortem, etiam sine mandato appel-
lare, non tamen potest eo invito. *L. 6. tit. 23. p. 3.*

269 E contra verò appellare nequeunt:
in primis, qui expressè in sententiam consensit, vel saltem tacitè, non appellando
tempore legitimo. *c. 20. de Offic. Deleg.*
Nec ille, contra quem tres sententiæ con-
formes in eadem causa super eodem ar-
ticulo sunt latae. *c. 63. h. t. l. un. C. No liceat in una ead. L. 25. tit. 23. p. 3. l. 5. tit. 17. lib. 4. R. C. Pichard. in Manud. p. 4. præcept. 13. & alii communiter.* Et sanè licet convictus tantum, vel tantum confessus possit appellare: *Greg. Lop. in l. 16. tit. 23. p. 3. V. De la sententia.* tamen plene convicto simul, & confessio appellare non permittitur. *L. 2. G. Quorum appellat non recip. Anton. Gom. 3. Var. c. 13. n. 31.* Et sic debet intelligi illud:
Non est confessi causa tuenda rei. Nec item
possunt appellare rei notorii alicujus cri-
minis. *c. 13. h. t.* nec Latrones publici,
nec commoventes seditionem, vel eorum
duces, vel principales fautores, nec rap-
tores virginum, nec falsantes monetas,
vel Regium Sigillum, nec venefici, nec
alevosi, nec proditores, vel alii similes
delinquentes, si de his delictis sint con-
victi legitime, vel legitime confessi: Hi
etenim non gravantur injustè, ac proinde
potest eis denegari appellatio: quin &
maximè expedit tales delinquentes statim
puniri, ne eorum exemplo Rempublicam
corrumpant. *L. 16. ff. h. t. l. 16. tit. 23. p.*

p. 3. Pichard. in Manud. p. 4. in præclud.
poterit tamen Judex aliquando eos non
condemnare, nisi sint convicti, & confes-
si copulative. *Pichard. in Manud. p. 4. præcept. 1. n. 7. & alii.* Nec appellare item
possunt, qui sunt condemnari ob veram
contumaciam, qui scilicet, tribus Edictis,
vel uno peremptorio citati dixerunt, se
nolle comparere. *L. 23. §. fin. ff. h. t. l. 9. tit. 23. p. 3.* Indignus siquidem est, ut à
Judice audiatur, qui Judicem audire no-
luit: ac proinde aliquando non auditur,
qui sic vocatus noluit comparere, nisi legi-
timum causam postea probet. *Pichard. in Manud. p. 4. præcept. 1. n. 6.* Nec ap-
pellare potest, qui legitime adversarii
appellationi in eadem causa, (secus in
diversa non connexa *arg. c. 55. h. t.*) non
detulit. *c. 23. c. 42. h. t.* ut sic patitur
Legem, quam ipse tulit. *c. 6. de Constitut.* Licet condemnatio in secunda instan-
tia unius ex sociis in lite, qui à prima
sententia appellavit, non noceat cæteris
sociis litis, qui primam sententiam accep-
tarunt. *Gloss. in c. 24. 2. q. 5. V. Profitetur. arg. c. 5. de Adulter. ne si ille, qui appel-
lavit, fortè in secunda instantia, vel falsis
instrumentis convinctur, vel errore, vel
metu confessus sit, hoc noceat aliis, qui
primam sententiam non impugnarunt, &
fortè innocentes sunt: at verò si à senten-
tia condemnatoria in prima instantia con-
tra plures litis correos lata unus solus
appellet, cæteri verò, nec expressè, nec
tacitè eam approbaverunt, & talis appel-
lans obtineat coram Judice appellationis,
illius victoria Jure Communi omnibus suf-
fragatur. *c. 72. h. t. l. 10. §. fin. ff. eod. l. 5. tit. 23. p. 3.* Et hoc locum habet
etiãsi causa non sit individua, quam-
vis in prima instantia hoc requiratur,
ut sententia pro uno lata cæteris pro-
sit. Et in hoc differt causa appellatio-
nis à prima instantia. Quippè semel resisa
sententia in secunda instantia necesse
est, quod omni vi destituatur, etiam
quoad non appellantes. Et non potest
eadem sententia pro uno esse vera, & pro
altero, qui eodem jure utitur esse falsa: ac
proinde hoc ipso, quod in secunda instan-
tia sententia pro uno feratur, prodest cæ-
teris sociis damnatis in eadem causa per
primam sententiam. Quod quidem est ve-
rum, si eodem Jure Communi omnes utan-
tur; nam si diverso utantur jure, quia
alius: v. g. sit minor; vel si negotium est
diversum, vel appellans habeat diversam
defensionis causam: Tunc enim cum di-
versæ sententiæ censentur, victoria*

unius aliis non prodest, ut res inter alios
acta: Insuper est, necessarium, quod alter
ex correis, qui non appellavit, non appro-
baverit sententiam primæ instantiæ expres-
sè, vel tacitè. Si enim eam approbavit ne-
quit illi prodesse sententia in secunda instan-
tia, cum respectu illius prima sententia
in auctoritatem rei judicatæ transisset. *Pichard. in Manud. p. 4. præcept. 2.*

270 Appellatio variis modis fieri po-
test. Profecto non solum verbis, sed etiam
facto ipso interponitur: v. g. iter ad Superi-
orem arripiendo. *c. 52. h. t. c. 7. de Dolo, contum.* Appellatio ergo à sen-
tentia definitiva solet aliquando incon-
tinenti interponi, Judice adhuc sedente
pro Tribunali, viva voce dicendo: appello.
L. 2. ff. h. t. l. 22. tit. 23. p. 3. ex in-
tervalo interponitur porrigendo libellum
in scriptis. *L. 5. §. fin. ff. h. t. l. 22. tit. 23. p. 3.* in quo appellatur, vel per verba ex-
pressa: *appello, vel provoco, vel per æqui-*
valentia: n. g. Superioris judicio me com-
mittito. c. 24. h. t. In prædicto igitur li-
bello debet contineri: quis appellet; con-
tra quem, & sententiam à qua. *c. 31. 2. q. 6.* Si non exprimat, quia non est ne-
cesse, *Judex ad quem, censetur appellatum ad quem de jure debet appellari*
L. 22. tit. 23. p. 3. Idem à fortiori est,
quando quis sic appellat: *Apelo para ante quien con derecho puedo, ó debo.* Nec debet
appellatio esse incerta, conditionalis, vel
alternativa: sufficit tamen, si tempore,
quo petuntur Apostoli, vel pars adversa
citur, declaretur Judex, ad quem appel-
latur. Et in dubio præsumitur, quod ad
immediatum appellatur, quando ad plures
potest appellari. *Pichard. in Manud. p. 4. præcept. 9.* Nomen *Judicis à quo* regu-
laritèr exprimitur, potest tamen omitti,
sicut causæ allegatio in specie ad
appellandum quia *Judex à quo, utpotè*
suo officio functus non potest de ea cog-
noscere, ac proinde frustra in specie alle-
garetur, nisi fortè appelletur in casibus
prohibitis, vel à jure, vel ab homine.
Nam tunc Judex non tenetur appellatio-
ni deferre, nisi juxta causa allegetur, cum
presumptio stet contra appellantem. *L. 1. §. fin. ff. h. t. l. 1. ibi: Libelli, qui dantur appellatorii ita sunt concipiendi, ut habeant scriptum, & à quo dati sunt, hoc est qui appellet, & adversus quem, & à qua sententia. L. 22. tit. 23. p. 3. Et ibid. Greg. Lop.*

271 Appellatio à sententia interlocutoria simplici, id est, quæ vim definitivæ non habet, debet in scriptis fieri, saltem ea, quæ interponitur ad Papam. *c. 1. h.*

h. t. in 6. Et debet exprimi in specie causa appellandi, quæ legitima sit, & rationabilis, ut sic debeat honor *Judici à quo deferatur*, & si revocet, visa justitia causæ, sententiam interlocutoriam procedat in causa. *c. 59. h. t. c. 1. h. t. in 6.* Et quidem tantum ex casu in appellatione expressa, non ex aliis de novo probandis, licet notoriè appellanti faveant, est justificanda appellatio. *c. 62. h. t. Cl. 5. eod.* Appellans tamen à sententia definitiva, vel ab interlocutoria vim habente definitiva, non indiget, ut diximus causam appellandi in specie exprimere; sed si aliquam exprimat potest adhuc coram *Judice ad quem*, non solum causam expressam, sed & alias non expressas prosecui: Imò novos testes, novaque instrumenta producere; non allegata allegare, & non probata probare. *c. 10. de Fide instrum. l. 6. §. 1. C. h. t.* Et licet appellatio extrajudicialis, (in qua à futuro gravamine potest appellari) possit per consequens interponi generaliter ab omni gravamine, quo sibi possit inferri, & causa ad Superiorem devolvatur: ac verò appellatio judicialis non valet tanta generalitate interponi; nec item super omni causa, quæ contra appellantem possit aliquando moveri. *c. 2. h. t.* Quippè sic appellans à nullo gravamine appellat, cum nullum, nec alicujus comminatio urgeat secus est si ab aliquo *Judice* appelletur super omni gravamine, quod in una causa appellanti possit inferri. *c. 18. h. t.* Nam ex eo quod in uno articulo à *Judice*, à quo gravetur appellans potest totam causam ad Superiorem per viam appellationis deferre.

272 Quando sententia notoriè est nulla ab ea non appellatur, sed coram ipso *Judice*, qui illam tulit agitur de ejus nullitate: nec est necesse per appellationem rescindere quod nullum est. *L. 19. ff. h. t.* ut jam diximus. In dubio tamen de nullitate sententiæ solet peti alternativè: quod nulla declaretur, vel corrigatur si est valida. Quando enim sententia valet, sivè causa sit criminalis, sivè civilis ab ea potest appellari. *c. 5. h. t.* sivè etiam magni, sivè parvi momenti sit. *c. 11. h. t. l. 20. C. eod.* In nostra Hispania non conceditur appellatio in causis non excedentibus summam mille marapetorum; sed in eis summarè, simpliciter, & de plano, absque libello sola veritate attenda proceditur, exceptis poenis alicujus Ordinationis. *L. 24. tit. 9. lib. 3. R. C. qua corrigitur l. 19. ejusd. tit.* In causis, quæ non excedunt summam triginta millium mara-

petinorum potest interponi appellatio ad Capitula Civitatis, seu Decurionum. *L. fin. tit. 18. lib. 4. R. C.* Tamen in Iudiciis hoc vix est admissum, præcipuè in Civitatibus, ubi sunt Cancellariæ Regiæ. *Solorzan. Polit. Indian. lib. 5. cap. 1. fol. 752.* Etiam in aliis Provinciis non admittitur appellatio, quando causa est parvi momenti, ne lites differantur, & litibus Tribunalia obruantur cum quietis publicæ præjudicio. Olim quidem de Jure Canonico licebat utique à sententia interlocutoria appellare. *c. 1. c. 4. 2. q. 6. c. 10. c. 59. c. 60. h. t.* secus de Jure Civili. *L. 7. C. Quorum appellat. l. 13. tit. 23. p. 3.* Sed hodie ex *Trident. sess. 13. de Reform. c. 1.* non appellatur ab interlocutoria, nisi vim definitivæ habeat, quia post eam alia non speretur sententia. *L. 39. ff. de Min. v. g. si Judex absolvat ab instanti judicij, vel si Judex inferior se competentem pronuntiet (nam à sententia supremi Judicis, qui se competentem pronuntiat, non datur appellatio, nec supplicatio. L. 4. tit. 15. lib. 4. R. C.)* vel si gravamen irreparabile per appellationem contineat, ut sententia de tortura: in his enim casibus utroque jure admittitur appellatio ab interlocutoria: in aliis verò repellitur. *L. 13. tit. 23. p. 3. l. 3. tit. 18. lib. 4. R. C.* ubi alii casus referuntur. Aliquando enim accidere solet, quod in Rescriptis Supremorum Principum causa delegetur eam clausula: *Appellatione remota.* Alii autem *Judices* inferiores non possunt talem clausulam apponere: nam hoc esset Superioris, ad quem appellatur jurisdictionem restringere. *L. 1. §. fin. ff. A quib. appellat. l. 13. tit. 23. p. 3.* Hæc quidem clausula in fine rescripti posita omnes illius rescripti clausulas, & articulos comprehendit, in medio tamen ad antecedentes tantum refertur. *c. 71. h. t.* Nec per hanc clausulam, quamvis generalis ad totum rescriptum sit, tollitur omnis omnino appellatio, quatenus ad defensionem pertinet naturalem; arg. *c. 5. de Except.* Nec solum appellatio frivola, ut aliqui tenent: ne sit otiosa prædicta clausula, siquidem appellatio frivola, & frustratoria, etiam sine prædicta clausula, debet repelli. *c. 53. h. t.* remouentur ergo per illam appellationes justæ, illis exceptis, quæ specialiter à jure conceduntur. *c. 53. h. t.* ibi: *Quilibet provocatio intelligitur removeri, quæ à jure non indulgetur expresse. Sed si appellans fuerit gravatus injustè, gravamen hujusmodi per Superiores poterit emendari.* Justæ igitur causæ ad appellationem conceden-

dendam sunt hæc: si citans ad locum non tutum, non admittat hanc exceptionem. *c. 47. h. t.* Si *Judex* denegat restitutionem spoliato. *c. 10. de Restit. spoliator.* Si non faciat, res in libello petitas, declarari. *c. 49. h. t.* Si *Judex* recusatus ex juxta causam noluit talem exceptionem recipere. *c. 36. h. t.* & in aliis hujusmodi casibus. Præterea, hæc clausula, *appellatione remota*, non tollit appellationem, quoad effectum devolutivum, sed tantum quoad suspensivum. Et hæc clausula solum afficit sententiam definitivam, non verò interlocutoriam de re incidenti. Et respectu tertij pro suo interesse, nec definitivam tollit. *c. 15. de Offic. Deleg.* nec extenditur ad petitionem restitutionis, nec ad supplicationem. *Greg. Lop. in l. 13. tit. 23. p. 3. V. Tomar arzada. Pichard. in Manual. p. 4. præc. 7.*

273 In variis tamen casibus appellatio omnino repellitur: & quidem 1. in delictis notoriis. *c. 5. §. Præterea. c. 13. c. 14. h. t. l. 16. t. 23. p. 3.* siquidem appellatio non ad defensionem iniquitatis, sed in præsidium innocentie est instituta. *c. 61. §. Porro, h. t.* à poena definita à Lege. *c. 32. h. t.* quia Lex neminem gravat injustè, nisi forte *Judex* excedat, vel in poena, vel in modo; arg. *c. 43. h. t.* Etiam potest appellari à declaratione, quam *Judex* facit de poena à jure lata. *Glos. in l. 244. ff. de V. S. 3.* à mero executore non valet appellari. *c. 43. h. t.* nisi modum executionis excedat: v. g. si executionem faciat in re non judicata, vel non servato juris ordine in mobilium, & immobilium distractione, vel si velit interpretari sententiam. Quippè in his casibus gravat, ac proinde potest appellari. *c. 15. de Sentent. & re judicat. 4.* à correctione Superioris Ecclesiastici, vel Regularis, quæ fit juxta Sacros Canones, vel regulam Religionis nequit appellari. *c. 3. c. 26. h. t. Trident. sess. 13. de Ref. cap. 1.* nisi in modo superiores excedant. *c. 13. de Officio Ordin. c. 31. h. t.* quia neque Canones, neque regulæ injustè gravant. 5. nec admittitur officialis appellatio: v. g. si Nuntius, vel Tabellio, vel Executor sint condemnati à suo *Judice* ob officium male gestum nequitiam valet appellare. *L. 3. C. Quor. appellat. non recip.* Nec item officiales in Syndicatu condemnati, ut sic melius suis utantur officiis. 6. Etiam excluditur appellatio à mandato de-residendo in Ecclesia, quam quis obtinet. *c. 28. h. t. 7.* nec subditus excusatur, quominus teneatur Superiori obedire ob appellationem frivola-

lam, sed potius puniendus est. *c. 19. h. t.* Appellatio à censura excommunicationis, interdicti, & suspensionis à Divinis, lata post appellationem, licet quoad effectum devolutivum admittatur, ut Superior de justitia censuræ cognoscat, non tamen admittitur quoad effectum suspensivum: ac proinde sententia non suspenditur. *c. 37. h. t. c. 20. in fin. de Sentent. excom. in 6.* quia censura secum trahit executionem sententiæ, statimque anima ligat, ut hoc modo magis timeantur Ecclesiasticæ censuræ, quæ sanè sunt efficaciora Ecclesiæ arma. Suspendio verò, vel interdictum ab ingressu in Civitatem, à perceptione fructuum, à voce activa, & passiva, & ab aliis hujusmodi, certè per appellationem suspenduntur. Censura verò lata à *Judice* post appellationem ab eo interpositam, nulla est: ac proinde non ligat ex defectu jurisdictionis in ferente illam: quippè per appellationem est *Judicis* suspensa jurisdictione. *c. 16. h. t. 8.* Quando causa est decisa per juramentum voluntarium non admittitur appellatio: quia habet rationem transactionis, à qua non appellatur. *L. 16. C. de Transaction.* At verò, quando est decisa ex juramento suppletorio, admittitur utique appellatio. *L. 31. ff. de Jure jurand. 9.* Nec appellatur à sententia, qua *Judex* mandat, testamentum aperiri, vel hæredem institutum mitti in possessionem hæreditatis. Nam modicum gravamen ex hac sententia potest inferri, & aliunde publicè expedit ultimas defunctorum voluntates servari. *L. fin. ff. de Appellat. recip. 10.* Nec admittitur appellatio suspensiva contra electionem, vel confirmationem. Sed electus, non obstante appellatione (quæ præsumitur malitiosa ad retardandam investituram) in possessionem pacificam mittitur. *c. 46. h. t.* nisi appellans alleget causam rationabilem, v. g. defectum notorium proprietatis: vel qui possit incontinenti probari. 11. In possessorio momentaneo, in quo summarè proceditur, & solum ad interim datur rei detentatio, cum non magnum inferat præjudicium, quinimò hoc facile reparabile sit per ordinarium possessorium, non admittitur appellatio quoad neutrum effectum. *L. un. C. de Moment. posses. Triet. sess. 13. cap. 1.* licet aliud videatur de jure antiquo, in *c. 5. c. 12. h. t.* ubi appellatio à quocumque gravamine conceditur. At verò in possessorio ordinario, ubi juris ordine servato, pronuntiat de possessione, appellatio profectò admittitur, & per ipsam suspenditur sententia. *c. 10. c. 15.*

de Rest. spoliator. Nam magnum commodum, vel præjudicium sequitur ex possessione rei, vel ejus carentia. Fere idem est de Jure Hispano, ut colligitur. *ex L. 9. l. 10. tit. 7. lib. 5. R. C. Pichard, in Man. p. 4. præc. 12. 12.* Nec item admittitur appellatio in causa decimarum. *c. 26. in fin. de Decim. nisi Parochianus ostendat exemptionem.* Nec à nominatione ad munera autoritate publica, sed utilitate privata facta, v. g. ad tutelam. Nam alleganda est excusatio, quod si hæc non admittatur appellandum est. *L. 1. §. 1. ff. Quand. appelland. secus est, si nominatio facta sit autoritate, & utilitate publica: quippè tunc appellare licet à tali nominatione. L. 2. C. de Decurion. 13.* Quando causæ dilationem non admittunt, ut causæ alimentorum in futurum: nec salaria famulorum appellationem admittunt, saltem suspensivam. *L. fin. ff. de Appellat. recipiend. l. 6. tit. 18. lib. 4. R. C. 14.* Licet ante sententiam possit appellari, neutiquam post eam, in criminibus hæresis. *c. 18. de Hæret. in 6. falsa monetæ. L. 1. C. de Fals. monet. lesæ Majestatis. L. 16. ff. h. t. & raptus. L. un. V. Sim. autem. C. de Rapt. virgin. l. 16. tit. 23. p. 3.* Denique rejicitur appellatio frivola, vel frustratoria, quæ ex levi causa, vel solum ad protrahendum judicium interponitur. *c. 53. h. t. Pichard, in Man. p. 4. præc. 14. & alii.*

274 Litigans ergo, qui à Judice inferiori se in sententia lata sentit gravatum absdubio, potest ad appellationis remedium confugere. *L. 32. C. h. t. c. 3. c. 8. 2. q. 6.* quin ex hoc debet Judex injuriam sibi fieri existimare. *L. 20. C. h. t.* Et ille Judex inferior, à cujus sententia quis appellat, dicitur: *Judex à quo.* Et quidem coram ipso debet pars appellare. *L. 22. t. 23. p. 3.* alioquin nullum omnino effectum habet appellatio. *Barbos, in C. fin. h. t. n. 17.* Et hoc quidem fit, ut ipsi Judici innotescat appellatio, & non progrediatur in capsam. Si à pluribus Judicibus est lata sententia, coram omnibus simul congregatis appellatur: quod si omnium non potest haberi copia, coram majori parte, vel coram illis, vel eo, cujus habetur copia appellatur. *Cl. 1. h. t.* Si nullius copia habetur, coram *Judice ad quem* appellabitur. Si nec istius copia possit haberi, appellatur coram viris honestis, vel Notario, qui testibus adhibitis, de tali appellatione instrumentum conficiet. *c. 29. §. Si quis, 2. q. 6.* Sed sic appellans debet prostestari, quod appelleret coram *Judice à quo*, si ejus habuisset copiam, & postea ipsi est intimanda ap-

pellatio, nisi aliunde haberet notitiam. Si ob metum gravem cadentem in virum constantem (secus ob metum levem) non audeat gravatus coram *Judice à quo* appellare, vel ex alio justo impedimento non possit: tunc coram Tabellione, vel viris honestis protestationem faciet de eo quod non audeat, vel non potest coram *Judice à quo* appellare, expressa quidem appellationis causa. Et hæc protestatio intra decendum facta loco appellationis habetur. *C. fin. h. t. l. 22. l. 27. tit. 23. p. 3. Et ibid. Greg. Lop. Pichardo in Manud. p. 4. præc. 5.* cum igitur appellatio sit ab inferiori ad Superiorem Judicem provocatio, manifestum est, quod à Papa, qui Ecclesiæ Princeps Supremus est, non potest appellari. *c. 15. c. 16. c. 17. 9. q. 3.* nequidem ad Concilium Generale futurum, cum hoc non sit Papa Superius: imò sic appellantes excommunicantur *in cas. 2. Bull. Cæn. quia ut Pontifex ait in cap. 15. 9. q. 3. Facta subditorum judicantur à nobis, nostra verò judicat Deus.* Et in *c. 17. 9. q. 3. Cuncta per Mundum novis Ecclesiis, quod Sacro-Sancta Romana Ecclesia fas de omnibus habeat judicandi: neque cuiquam de ejus liceat judicare judicio. Siquidem ad illam de qualibet mundi parte appellandum est: ab illa autem nemo appellare permittitur.* Nec item licet appellare à Concilio Generali approbato à Pontifice. *L. 4. C. de Summ. Trinit. Nec à toto Collegio Cardinalium, nec ab ultima sententia Rotæ appellatur.* Similiter in Judicio Saculari non appellatur à Principe Supremo, nec ab ejus Tribunalibus Supremis ipsum immediate representantibus. *L. 1. §. 1. & 2. ff. A quib. appellat. l. 17. tit. 23. p. 3.* ac proinde in nostra Hispania non appellatur à Supremis Consiliis, seu Senatibus Christiæ Regiæ, nec à Regiis Cancellariis habitibus Regium sigillum. Et idem evenit in Indiis, quamvis Cancellariæ, etiam Audientie nuncupentur, sed in re Cancellariæ sunt omnes Indiarum Audientie. Sed licet remedium ordinarium appellationis in his casibus non detur, loco ejus succedit remedium extraordinarium supplicationis, qua petitur, allegata læsione, ut Princeps causam iterum videat, & retractet sententiam à se latam. Et solum post sententiam definitivam admittitur, nisi in certis casibus. *L. 2. C. Ut lite pendent. Et solum semel permittitur supplicatio. L. 5. C. de Precep. imperator. offer. Et ibid. Gorhöfr. l. 1. & per tot. tit. 19. lib. 4. R. C.* Nec item admittitur appellatio à commissario, seu arbitratore. *L. 17. tit. 23. p.*

p. 3. secus ab arbitrio Juris: nam ab hoc appellatur. c. 11. de Offic. deleg. in 6. Ab arbitrio enim potest appellari: at verò ab arbitratore potest peti reductio ad arbitrium boni viri. *L. 4. tit. 21. lib. 4. R. C. Et ibid. Ateved. & alii com.* Nec ab Episcopo, cujus jurisdictionis est prorogata, appellatur. *L. 8. C. de Episc. Audient. secus est ab alio Judice. c. 14. de Sentent. & re judic. L. 23. ff. h. t.* Ex hucusque dictis clarè constat, quod *Judex ad quem* appellatur debet necessario esse *Judice à quo* Superior: licet non semper in dignitate, & officio, saltem respectu causæ appellationis: Nec sufficit, si sit æqualis nam solus Superior potest inferioris factum corrigere. *c. 16. de Majorit. & obed. ut per appellationem fit: quod aded verum est, ut non valeat consuetudo appellandi ad minorem, nec ad æqualem Judicem: Hoc sanè esset contra appellationis naturam. Greg. Lop. in l. 1. tit. 23. p. 3.* Appellatio igitur est ab inferiori ad Superiorem Judicem necessario interponenda: & quidem gradatim ad immediatum, nullo omisso, ne videatur ipse contemni. *L. 18. tit. 23. p. 3.* Sed si defecto appellans saltaret, & ad immediatum appellaret, adversario nihil opponente, probabiliter valeret appellatio; *arg. c. 66. h. t. Et Gloss. ibid. V. Post hujusmodi. Innocent. & Hostiens. quos citat Margin. & sic à Glossa interpretatur Text. in c. 7. de Præbend. ubi ab Archidiacono fuit ad Archiepiscopum Rhemensem appellatum. Vel si mavis dic cum Glossa in d. c. 7. V. Ad Archiepiscopum, in ea Ecclesia talem consuetudinem vigere. Deinde in L. 18. tit. 23. p. 3. dicitur, quod si quis per errorem omisso medio, appellet ad Judicem majorem, vel æqualem, imò & minorem Judicem, ad quem esset appellandum: non verò minorem respectu Judicis, à quo est appellatum: valet appellatio ad hoc, ut ipsa remittatur Judici ad quem, attento jure, erat appellandum, & qui fuit ommissus per errorem. *Gregor. Lopez ibid.**

275 Hinc ad gradus, quibus regulariter in appellatione proceditur, descendendo sic communiter, & regulariter appellatur in judicio Ecclesiastico. Ab Archidiacono, & Archipresbytero ad Episcopum, vel ejus Vicarium Generalem, & Sedevacante, ad Capitulum, vel ejus Vicarium. *c. 3. §. 1. h. t. in 6.* ab Episcopo non Exempto, vel Capitulo, Sedevacante, & à Vicariis Generalibus utriusque appellatur ad Archiepiscopum. *c. 11. de*

Offic. Ordin. c. 3. §. 8. h. t. in 6. Et in hoc differt appellatio à recusatione, siquidem recusatio Vicarii Episcopi coram ipso Episcopo proponitur, & probatur, *c. 4. de Offic. delegat. in 6.* cum in aliis recusatio appellationi æquiparetur. *c. 12. h. t. A Vicario Generali Episcopi, quem Officialera, seu Provisorem vocamus, non appellatur ad Episcopum, quia idem utriusque est Tribunal: attamen à Vicariis Forancis, vel Commissariis Episcopi, rectè ad Episcopum appellatur, quia ipsorum non est idem Tribunal. c. 4. de Offic. deleg. in 6.* Et hæc ratione in foro Saculari à Præpatore, Hispanè: *Alcalde Mayor, ó Teniente de Corregidor*, non appellatur ad ipsum Præpatorem, quia utriusque idem est Tribunal. *Hevia in Cur. Philip. p. 5. §. 1. n. 9. Covarr. Ateved. & alii,* ab Archiepiscopis appellatur de Jure Communi ad Patriarcham, vel Primatem, cui subduntur, à Patriarcha ad Legatum Sedis Apostolicæ, ab hoc ad Papam, & sic gradatim ad immediatos Superiores procedit appellatio: non quidem saltando, sed suo ordine ascendendo. Cum tandem causa ad Papam pervenit, ab Auditore Camaræ examinatur, qui quidem est Judex Ordinarius omnium appellationum, quæ à sententiis extra Curiam latis interponuntur. Si causa sit spiritualis: v. g. beneficii, vel matrimonii pertinet ad signaturam justitiæ, & Auditores Sacræ Rotæ. *Gonzal. c. 7. h. t. A Tribunalibus S. Inquisitionis ad Papam appellatur. Sed in nostra Hispania ad Supremum Inquisitionis Tribunal appellatur. Hevia in Cur. Philip. p. 5. §. 1. n. 7. Siman. de Cathol. Inst. tit. 36. Diana in Sum. V. Appellatio, n. 12. Carena, & alii.* In his Indiarum Regnis est peculiare jus quoad appellationis in foro Ecclesiastico statutum. Nam in quacumque causa sive Civili, sive Criminali ab Episcopo suffraganeo necessario appellatur ad Metropolitanum, & non potest appellari ad Papam. Quod si Metropolitanus sit Judex cause in prima instantia: ab eo appellatur ad Episcopum viciniorem, tamquam ad Papæ delegatum. Quod si hinc confirmet primam sententiam: jam nulla alia, nec ad Pontificem admittitur appellatio: sed sententia executioni à primo Judice mandatur: si verò secundus revocet primam sententiam, appellatur ad alium Episcopum viciniorem, respectu Episcopi causæ, & sententia hujus tertii Episcopi omnino executioni mandatur ab Episcopo, qui ultimam sententiam tulit, sive sit confirmatoria, sive revocatoria præce-

denis: ita, ut quoties duæ sententiæ conformes inveniuntur, habeant authoritatem rei judicatæ, & omnino exequantur. Sic *Greg. XIII. in Const. Exposit. 15. Maj. ann. 1573.* quam avert. *Solorz. de Jur. Ind. tom. 2. lib. 3. cap. 9. Et in Polit. Ind. lib. 4. cap. 9. f. 365.* Et dicta Bulla jubetur servari, *L. fin. tit. 9. lib. 1. R. Ind.* Sæpe aliquando contingere, quod Episcopi, vel alii Judices Ecclesiastici habent jurisdictionem Sæcularem in causis Sæcularibus, & tunc ab ipsis ad Archiepiscopum de Jure Communi appellatur, nisi forte de consuetudine, privilegio, aut alio jure speciali ad alium appellandum sit. *c. 3. §. Debet, h. s. in 6.* In nostra tamen Hispania ab Episcopo habente jurisdictionem temporalem in causis talis jurisdictionis: non ad Archiepiscopum, sed ad Sæcularem Judicem appellatur. *L. 8. tit. 3. lib. 1. R. C. arg. text. in c. 6. e. 7. de Foro compet.* In his Regnis Indiarum à sententia Proregum, vel Gubernatorum Provinciarum in causis, etiam gubernativis, juris patronatus, & aliis hujusmodi ad jurisdictionem contentiosam redactis, appellatur ad Regias Cancellarias. Quando verò ipsi cognoscunt, & procedunt, ut Præfæcti Militum, *Hispani: Capitanes Generales*, appellatur ad Regium Indiarum Consilium, quod residet Matriti. Latius *Solorz. Polit. Indian. lib. 5. c. 13. Vid. L. 34. l. 35. l. 38. l. 43. tit. 15. lib. 2. R. Ind. l. 22. tit. 12. lib. 5. R. Ind.* in causis Cruciatæ solum ad Commissarium Generalem appellatur. *L. 8. tit. 10. lib. 1. R. C. l. 5. tit. 20. lib. 1. R. Ind.* in causis Mercatorum appellatur in Hispania ad Prætorum Civitatis. *L. 1. tit. 13. lib. 3. R. C.* in Indiis ad Senatorem ad hoc designatum. *L. 37. l. 38. tit. 46. L. 9.*

276 Jure Canonico attento in causa Ecclesiastica, vel Sæculari subjecta temporali Papæ dominio, omissis aliis Judicibus, potest appellari. 1. ad Papam. *c. 3. c. 16. 2. q. 6. c. 7. §. un. c. 31. h. t. 2.* ad Legatum Papæ in sua Provincia. *c. 1. de Offic. Legat. 3.* ad Patriarchas majores in suis Provinciis. *c. 23. de Privileg. 4.* si Episcopus est Exemptus, & immediate Papæ subjectus ad ipsum est appellandum. 5. si in eadem causa concurrant Ordinarius, & delegatus Papæ, ad Papam appellatur, quia jurisdictionis delegata, ut dignior trahit ad se jurisdictionem ordinariam, Sic quando Ecclesiasticus, & Sæcularis simul cognoscunt, ad Superiorem Ecclesiasticum appellatur. Similiter, si duo litigantes appellant in eadem causa ad

diversos Judices: v. gr. ad Archiepiscopum, & Papam, si Archiepiscopus hoc scit, non potest procedere, quia jurisdictionis Superioris inferioris jurisdictionem absorbet; *arg. L. 54. ff. de Re judicat.* Si Archiepiscopus hoc ignoret, debet qui ad Papam appellavit, coram Archiepiscopo comparere ad allegandum, se ad Papam appellasse; alias Archiepiscopus contra ipsum procedet. *c. 7. h. t.* Si tamen articuli, à quibus appellatur ad diversos Judices, sint diversi, utraque appellatio tenet: quia diversæ sententiæ considerantur. Si Episcopus litiget cum suo subdito eliguntur arbitri; à quibus ad Papam appellatur. Hæc de Jure Canonico procedunt. Jure tamen Civili non licet, omissis inferioribus Judicibus, immediate ad Imperatorem appellare. *L. 21. ff. h. t.* idem est de Jure Hispano. *L. 18. tit. 23. p. 3.* nisi forte Judex immediatus, & mediis palam deneget justitiam, vel si suspectus, vel excommunicatus sit, vel absens, vel captivus, vel alio impedimento ligatus, vel si ita habeat consuetudo. Quin & aliquando omissis etiam primo Judice Ordinario (& idem erit de Jure immediato, casu quo ab Ordinario appellatur) possunt litigantes ad Suprema Tribunalia accedere, ut pupilli, viduæ, studiosi miserabiles personæ, & alii, de quibus diximus, hoc privilegio gaudere. *L. un. C. Quando Imperator inter pupil. l. 20. tit. 23. p. 3. Hispani: dicimus: Casos de Corte. L. 5. tit. 4. p. 3. l. 9. tit. 3. lib. 4. R. C.*

277 A delegato appellatur ad delegantem, vel ejus successorem in officio, non tamen ad Superiorem: quia cum delegans sit Judex Ordinarius in ipso permanet quasi radicata jurisdictionis, quam non abdicat à se totam, delegando causam. *l. 21. §. 1. ff. h. t. l. 20. tit. 23. p. 3.* à subdelegato delegati, qui ita causam subdelegavit, ut nihil jurisdictionis in ea sibi reservavit, non ad ipsum delegatum, siquidem jam caret jurisdictione, sed ad primum delegatum est appellandum. Si verò delegatus; etiam Papæ, subdelegando, aliquam sibi reservet jurisdictionem, ad ipsum delegatum à subdelegato appellatur, cum adhuc delegatus sit Judex in ea causa. *c. 27. §. Porro, de Offic. delegat. c. 7. c. 14. eod. in 6.* nisi delegatus sit mortuus, vel excommunicatus, vel impeditus: nam tunc fit appellatio ad delegantem. *c. 10. de Offic. delegat. in 6.* Et licet aliquantulum in hoc videatur discordare Jus Canonicum à Civili, & Hispano veteri in *L. 21. tit. 23. p. 3.* tamen Jus Civile per

per Canonicum suppleri tenet *Greg. Lop. ibid. V. Aquel Juez, si condelegati Titii: v. g. ipsi subdelegantur causam, à Titio non appellatur ad condelegatos, sed ad primum delegantem, ne si ad ipsos appellaretur partialiter fiat appellatio ad ipsum Judicem, à quo appellatio est interposita.* Si Episcopus causam alicui delegat ab eo potest appellari ad Vicarium Generalem, sicut potest ad ipsum Episcopum: nam idem cum ipso Tribunal constituit: nisi constet Episcopum voluisse, talem causam abdicare à Vicario: Hodie in nostra Hispania omnes appellationes à quibuscumque Judicibus, sive Ordinariis, sive delegatis, aliquibus casibus exceptis ad Regias Cancellarias interponuntur. *L. 12. tit. 5. lib. 2. R. C. l. 20. tit. 4. lib. 2. R. C. ibi: Mandamos, que todas las apelaciones de qualesquier Jueces, asi Ordinarios, como Delegados, vayan à la nuestra Chancilleria, salvo las apelaciones de las Residencias: y de las Cartas Executorias, que del nuestro Consejo emanaren sobre cosas vistas en el nuestro Consejo, y de las pesquisas, y Pesquisadores, que fueren por nuestro mandado, ò de los de nuestro Consejo, que no llevaren poder de determinar.* Præterea evenit aliquando, quod aliquis ita damnetur, ut nullus illi in terra maneat recursus, & ad comprobationem suæ innocentiae appellet ad Vallem Josaphat, vel ad Tribunal Dei, ad quod, & ipsum Judicem citat: quod si bono zelo fiat, non odio, & vindicta, sed ut innocentia patefiat, & ut infamia à familia arceatur, tunc licita est hujusmodi appellatio, & citatio: quod exemplis Scripturæ probatur. Nam *Genes. 16. v. 5. dixit Sara ad Abraham, iniquè agis contra me: judicet Dominus inter me, & te. Et 1. Reg. c. 24. v. 16. loquens David ad Saul dixit; Sit Dominus Judex, & judicet, inter me, & te: & videat, & judicet causam meam, & eruat me de manu tua.* Et in nostra Hispania Ferdinandus IV. fuit citatus à quibusdam equitibus, quos ad mortem condemnavit, ut intra triginta dies in Die Tribunali compareret, & in re ad trigesimum diem repente mortuus fuit inventus, & idè eum vocamus: *El emplazado,* sed idem accidit cum quibusdam Regiis Senatoribus Cancellariæ Granatensis, qui ad Tribunal Dei fuerunt citati à P. Basilio Avila: ut refert *Pedraza Regulariter* verò hujusmodi citationes, & appellationes sunt periculose: in hominibus non probate Sanctitatis, quia istos vel amor proprius, vel latens aliqua gloriæ, vel vin-

dictæ nebula fallere potest. *Cesar Carena de Offic. Inquisit. p. 2. tit. 1. §. 10. Martin del Rio Disquis. Magic. lib. 4. q. 4. sect. 1. Diana in Summa, V. Appellatio, num. fin. & alii.*

278 Ut maturiori judicio res definiatur, non tantum semel, sed & iterum licet appellare. A sententia igitur definitiva, sive interlocutoria bis confirmata, potest adhuc appellari, non tamen ultra, ita ut bis appellare in eadem causa liceat: tertio tamen non admittitur appellatio in eadem causa super eodem gravamine, vel articulo. *c. 65. h. t. l. un. C. Ne liceat in una ead. caus. l. 25. tit. 23. p. 3. l. 5. tit. 17. lib. 4. R. C. Pichard. in Manud. p. 4. præc. 13.* dummodo sententiæ sint omnino conformes: nam si tertia plus, quam anteriores contineat, vel sint super diversis articulis; tertio, imò & sæpius appellatur. *c. 16. 2. q. 6.* attamen respectu ejusdem articuli non admittitur tertia appellatio, ne causæ fiant æternæ, & lites immortales reddantur. Cum jus intendat enixè litibus finem imponi. *c. 5. de Dolo, & contum.* si tamen tertius non fuit litis conscius, potest executionem sententiæ per viam appellationis, vel nullitatis impedire. Quod si sententia pro Titio lata; fuit confirmata in prima appellatione, sed revocata in secunda, potest Titius adhuc tertiam interponere appellationem. Et idem dicendum est de adversario, quousque in uno ex litigantibus tres sententiæ inter se conformes inveniuntur. *L. 25. tit. 23. p. 3. ibi: Mas si por aventura el Juez de la alzada revocase los dos juicios primeros, diciendo, que non fueran dados derechamente, estonce bien se puede alzar la parte contra quien revocase los juicios.* Hodie tamen in nostra Hispania, si à Judice inferiore, qui est intra octo leucas, appellatur ad Regiam Cancellariam in causa, quæ non excedat summam sexmillium marapetionum, sive confirmetur, sive revocetur prima sententia, non datur appellatio, nec supplicatio. *L. 9. tit. 17. l. 4. R. C.* si causa sit majoris momenti, etiam post primam sententiam à Cancellaria latam, quæ *Hispanè* dicitur *Sentencia de Vista*, licet ad ipsam Cancellariam supplicare: & hæc secunda sententia dicitur *Hispanè* de *Revista*. Et sive confirmet, sive revocet primam sententiam, prorsus executioni mandatur. Quando verò duæ sententiæ judicum inferiorum sunt conformes, si hæc confirmetur à Regia Cancellaria, debent statim exequi, quin detur locus supplicationi, seu sententiæ secundæ Cancellariæ, quam dicimus de

Revista. L. 5. tit. 17. lib. 4. R. C. Aliquando tamen, licet raro, accidit, quod post primam supplicationem, seu revisionem, *Hispanè: Sentencia de Revista*, secunda admittatur supplicatio, quæ ad Regem ipsum interponitur: in causa tamen civili, non verò in criminali. Et quidem debet esse causa magni momenti, & talis, ut fuisset in Regiis Cancellariis, vel in Concilio Regio incepta. Quod si talis supplicatio admittatur, Rex ad ejus decisionem, eligit quinque Senatores ex Supremo Consilio, ut ipsi ex eisdem actis, nulla nova exceptione admissa, nec probatione, nullitate, restitutione, vel alio quocumque remedio, causam desiniant. Quod si aliquis ex Judicibus assignatis moriatur, superstites possunt causam decidere. Et sic appellans debet intra viginti dies, quos à die intimatæ sententiæ revisionis habet ad hanc supplicationem interponendam, debet, inquam, satisfacere de solvendis mille, & quingenta duplis, *Hispanè: Mil y quinientas doblas, ò la Fianza de la Ley de Segovia*: si sententiæ revisionis in hac secunda supplicatione confirmetur. Et intra quadraginta dies debet sic appellans coram Rege comparere. Et sententiæ, quæ tunc fertur, sive confirmet, sive revocet anteriores omninò executioni mandatur. Hæc tamen supplicatio non admittitur in causa criminali, nec in interlocutoria, etiamsi definitivæ vim habeat, nec in possessione majoratus. Quæ omnia patent ex *101. Tit. 20. lib. 4. R. C.* Quando, & sub quibus conditionibus, & terminis est interponenda, & admittenda secunda supplicatio in his Provinciis Indiæ, late habetur in *101. Tit. 13. lib. 5. R. Indiar.* & in *L. 6. dicitur: Que pagarán mil ducados de pena.* In Hispania vocantur: *Doblas de oro de cabeza. L. 9. tit. 20. lib. 4. R. C.* quia hæc moneta erat capitibus majusculis, & minusculis signata, & quælibet dupla æstimabatur duodecim Regalibus unciam unam cum dimidia argenti habentibus. *Covarr. de Pond. monet. cap. 6. n. 3.* Sed *Alaya in Præxi Vallisolet. l. 1. cap. 26. fol. 44. ait: Comparada cada dobla à diez y seis reales de plata.* *Hevia in Cur. Philip. 5. p. 5. n. 5.*

279 Ut lites, & controversiæ aliquibus terminis circumscribantur, certa tempora sunt ad hoc definita, quæ *fatalia* dicuntur, quia eorum lapsus fatum, id est, mortem, appellationi ingerit. Sunt etenim illi termini, vel tempora, quibus clapsis, vel appellatio non conceditur, vel concessa, & interposita extinguitur, & per consequens sententiæ executioni manda-

tur, tanquam si nulla appellatio intervenisset. Quatuor e quidem sunt ejusmodi tempora. 1. tempus interponendi appellationem. 2. tempus petendi, & concedendi Apostolos. 3. tempus ipsos *Judicis ad quem* presentandi. 4. tempus prosequendi, & finiendi appellationem. Et quidem olim in causa proprio nomine agitata intra biduum, in causa aliena, seu procuratorio nomine agitata intra triduum, & non ultra erat appellandum. *c. 29. 2. q. 6. l. 5. §. fin. ff. h. t.* Hodie tamen de Jure Canonico, & Civili (& idem erat de Jure Hispano antiquo) conceduntur decem dies ad interponendam appellationem à sententiâ Judicis inferioris, sive per se quis agat, sive per procuratorem, Tutorem, vel Curatorem. *c. 15. de Sent. & re judicat. c. 36. de Testib. c. 8. h. t. in 6. Auth. Hodie. C. h. t. l. 22. tit. 23. p. 3.* Hodie tamen de Jure Hispano quinque dies ad appellandum conceduntur. *L. 1. tit. 18. lib. 4. R. C.* Et hoc tempus est primum *fatiale*: quod quidem est utile à principio, quia non currit, ignorant, nec impedito, nisi verè contumacia. *c. 29. §. Si adversus, 2. q. 6.* sed in decursu est continuum, ita ut etiam ferias solennes includat. *L. 1. C. de Fertiis, & currit à momento intimatæ sententiæ, vel ejus notitiæ, & completur in ultimo momento decimi diei. c. 15. de Sentent. & re judicat. c. 8. h. t. in 6. l. 23. tit. 23. p. 3. Et ibid. Greg. Lop. Pichard. in Manud. p. 4. præc. 10.* Et idè Tabelliones in processu notant diem, & horam intimatæ sententiæ: qua hora ultimi diei elapsa non admittitur ulterius appellatio. Alia tamen juris remedia, si quæ habeat gravatus, benè admittuntur. *c. 8. h. t. in 6.* Quando verò gravamen est successivum: v. g. incarcerationi, vel citatio ad Judicem non competentem, quando hoc durat, appellari abs dubio potest: nisi Judex super illo gravamine pronuntiasset: nam tunc intra decem diem est appellandum; *arg. L. 32. ff. de Rejudic.* si minor etiam Curatorem habens passus est labi appellationis tempora adversus talem lapsum restituitur. *L. 1. tit. 25. p. 3. Pichard. in Manud. p. 4. præc. 10.* Si ergo tempore legitimo interponatur appellatio, inspicitur secundum fatale, ut sciatur, si est deserta, vel non. Hoc secundum fatale est tempus petendi Apostolos, qui quidem in præsentî sic explicantur.

380 *Apostolis* sunt libelli dimissorii, qui vbi *Judex à quo* dimittit appellantem ad *Judicem ad quem*: & hæc ratione Apostoli dicuntur à verbo *Græco*, quod mittere lig-

nificat. Hispanè tales libelli dicuntur *Apostolos*, ò *testimonio de la apelacion*: suntque juxta communem sensum DD. in triplici differentia: nam alii sunt *Reverenciales*: quando scilicet Judex, qui appellationem non debet ex rigore juris admittere, illam admittit ob reverentiam *Judicis ad quem*, & appellanti hos concedit Apostolos. *c. 1. h. t. in 6.* Alii dicuntur *Testimoniales*, quando scilicet *Judex à quo* jubet, quod Tabellio det testimonium de eo, quod Titius fuit ab ipso condemnatus, ut solveret Cajo: v. g. centum argenteos, & quod ab illa sententiâ appellavit ad Regiam Cancellariam, & petit Apostolos, & *Judex à quo* detulit appellationi, jussitque eos ipsi dari, ut ad Cancellariam Regiam recurreret, & *Hispanè* dicuntur: *Testimonio relativo de los Autos*. Alii denique sunt *Refutatorii*, quibus scilicet, Judex testatur, non detulisse appellationi, juxta causam non admissionis expressa. *L. 6. ff. de Appellat. recip.* Nam sæpè accidit, quod condemnatus appellet à sententiâ, & à denegatione appellationis, petitque de hoc sibi testimonium dari. Apostoli ergo petendi sunt ab appellante, & ejus expensis sunt dandi. *Glos in Cl. 2. h. t. v. Oblatos.* Et quidem eos petere debet sæpius, & instantèr, non tamen geminatis libellis. Quod si Judex cum debita instantia, loco, & tempore congruo requisitus, eos denegat, vel intra triginta dies malitiosè, aut negligentèr tradere prætermittat, processus est nullus, nisi appellationi sit renuntiatum. *c. 4. c. 6. h. t. in 6. L. un. ff. de Libel. dimis. L. 24. C. h. t.* Et ne Judicis fraude gravetur appellans, quando Judex illos dare recusat, perinde habetur, ac si Judex appellationi detulisset. Idem est, si ad Apostolorum petitionem non respondeat, vel si eos non det intra terminum præfixum ad eos dandos. Et cum per *Judicem à quo* stet, quod appellans non recipiat Apostolos, de hoc protestationem faciet appellans, & ad *Judicem ad quem* contra *Judicem à quo* recurret. *L. 31. C. h. t. Pichard. in Manud. p. 4. præc. 8.* In nostra Hispania ex antiqua consuetudine, Lege confirmata. *L. 2. tit. 6. lib. 1. R. C.* servatur, quod si in Tribunalibus Ecclesiasticis negetur appellatio legitima, sic gravatus recurrit per modum violentiæ ad Regiam Cancellariam, & ibi expeditur *Provisio Regia*, ut Notarius causæ mittat processum, vel ipse compareat ad illum referendum, ut Senatores Regiæ possint certiores reddi, an Judex Ecclesiasticus vim inferat negando appellationem; quod

si ita esse inveniant Senatores, declarant, *Judicem Ecclesiasticum vim* facere in denegatione appellationis: ac proinde debere eam concedere: & sub hæc forma decernunt. *Otrouge, y reponga lo hecho, y aduado, despues que la apelacion se interpuso, ò pudo interponer. L. 36. tit. 5. lib. 2. R. C. Gonz. inc. 17. de Judic. n. 6.* ubi plures DD. refert. Et ab hac interlocutione *Hispanè: Auto*, non datur appellatio, nec supplicatio. *Hevia in Cur. Philip. p. 5. §. 4. n. 2.* Olim quidem ad petendos, & recipiendos Apostolos, quinque dies concedebantur. *c. 24. 2. q. 6.* Hodie triginta dies conceduntur, qui à die interposita appellationis currere incipiunt. *L. 24. C. h. t. c. 6. eod. in 6.* Quod si intra prædictum tempus appellans petere negligat, appellationi renuntiasse censetur: & hæc præsumptio est juris, & de jure. *Cl. 2. h. t.* ac proinde contra eam non admittitur probatio. *Judex à quo*, in cujus favore hæc termini longitudo concessa est, licet non possit longiorem terminum statuere, potest tamen breviorè assignare ad petendos, & recipiendos Apostolos: quo termino elapso, si appellans illos non petit, vel oblatos recusavit, appellatio censetur deserta: perinde ac si triginta dies essent elapsi. *Cl. 2. h. t.*

281 *Terminum fatale* ad presentandum Apostolos *Judicis ad quem* conceditur. Hoc quidem tempus diversum pro diversitate judicium, & locorum à Jure Civili statutum est. *L. 2. l. fin. C. de Tempor. appellat.* Jure tamen Canonico attentò Judex hoc tempus assignat pro suo arbitrio. *c. 4. h. t.* Et idem est de jure Hispano. *L. 23. tit. 23. p. 3.* ubi estatuitur, quod sit Judex terminum non assignet, infra duos menses tenetur appellans prosequi appellationem. Sed de jure noviori hic terminus pro varietate judicium, ad quos appellatur diversimodè variatur. *L. 2. l. 5. tit. 18. lib. 4. R. C.* Quod si intra hos terminos non compareat appellans, censetur appellationi renuntiasse, & appellatio pro deserta habetur. Et quidem de appellatione deserta ante ejus introductionem pronuntiat *Judex à quo*. Si quidem adhuc sub ejus jurisdictione causa consideratur, & ad ipsum spectat terminum ad eam introducendam assignare. *c. 27. h. t.* non tamen potest terminum ad appellationem prosequendam decernere. *c. 50. h. t.* quia hoc esset Legem dicere superiori, qualis est *Judex ad quem*: nam jam ad ipsum causa censetur devoluta, & consequenter ipse pronuntiat de appellatione introducta, sed non continuata.

Quando appellatur in Indiis ad supremum Indiarum Consilium debet appellans ibi comparere, prout statuitur in *L. 30. tit. 12. lib. 5. R. Ind. Los que apelen para el Consejo de Tierra firme, desde el Cabo de la Vela, y Golfo de Venezuela, hasta el Cabo de la Florida, Santa Marta, Nicaragua, Cabo de Honduras, Higuera, Guatemala, Yucatán, Nueva España, y Rio de las Palmas, y lo á esto adyacente, se han de presentar dentro de ocho meses. De las Provincias del Perú dentro de un año: de las Philipinas, dentro de año y medio, contados estos terminos desde el dia que saliere de cada Provincia la Flota, ó Armada, ó Navio de registro para estos Reynos. Et in L. 32. ejusd. tit. jubetur, quod in causis ad supremum Senatū remissis citentur partes ad omnes instantias. Quando appellans comparet coram *Judice ad quem*, & Apostolos, seu testimonium appellantis presentat, *Judex ad quem* jubet presentari transumptum authenticum processus, & *Hispanè* dicitur: *Compulsorio, ó compulsas*, & citare partem adversam, ut compareat coram *Judice ad quem*, sed non potest *Judex superior* inhibere inferiori, ne in causa procedat, quousque ipse videat ex processu, vel transumpto, an hujusmodi inhibitionem debeat decernere. *L. 54. l. 55. tit. 5. lib. 2. R. C. Hevia in Cur. Philipp. p. 5. §. 2. ex n. 1.* Postquam litigantes comparuerint coram *Judice ad quem* sequitur quartum, & ultimum fatale, quod ad prosequendam, & finiendam appellationem datur. Appellatio ergo sive judicialis, sive etiam extrajudicialis est prosequenda, & finienda intra annum. *L. fin. §. 4. C. de Tempor. appellat.* vel si juxta causa detur intra biennium: quo tempore elapso deserta videtur: si scilicet appellans, justo impedimento cessante (secus si illud obstet. *c. 8. h. t. eam non sit persecutus. c. 5. c. 8. h. t. L. fin. C. de Temp. appellat.* Hoc fatale incipit currere saltem de Jure Canonico statim à die interpositæ appellationis, etiam extrajudicialis, si gravamen jam sit illatum: si tamen erat futurum, incipit tempus currere à die, quo re ipsa allatum est. *Cl. 3. h. t.* Hodie tamen hoc fatale non attenditur in Tribunalibus: tum ob multitudinem litium, & causarum: tum quia ferè numquam deest causa ad terminum prorogandum ob aliquod justum impedimentum. Idem est de Jure Hispano. *L. 1. tit. 18. lib. 4. R. C.* ac proinde si intra annum nullus omnino actus saltem ad prosequendam appellationem fiat ab appellante, appellatio censetur deserta, nec*

est necessarium, quod super desertione aliqua proferatur sententia declaratoria; sed *Judex à quo* suam sententiam exsequitur sine alia pronuntiatione *Judicis ad quem*. *Aced. m. l. 11. tit. 18. lib. 4. R. C.* alios citans *Hevia in Cur. Philipp. p. 5. §. 2. n. fin.*

282 Appellatio legitime interposita duos effectus habet. Nam per illius interpositionem causa ad superiorem devolvitur, illique tribuitur jus de ipsa cognoscendi. *c. 55. c. 59. h. t. c. 3. §. 3. eod. in 6.* Et hic effectus dicitur *devolutivus*, & præterea suspenditur jurisdictione *Judicis à quo*, ita ut pendente appellatione, omnia in suo statu debeat relinquere, nec suam quidem sententiam exequi valeat. *c. 39. h. t. c. 19. de Jur. jurand. L. un. ff. nihil innovari appellat. interp.* & hic effectus dicitur *suspensivus*. Et licet quoad eam causam suspendatur jurisdictione *Judicis inferioris*: non tamen suspenditur quoad alias, sive civiles, sive criminales. *c. 22. c. 24. h. t.* Quippe appellans non eximitur ab ejus jurisdictione, nisi tantum in ea causa. Imò etiam respectu ejus causæ potest *Judex à quo* facere omnia ea, quæ appellationi non obstant. *c. 17. h. t.* Si enim ex duobus correis debendi in solum unus sit *Conventus*, & condemnatus, & appellet, alter adhuc potest à *Judice inferiori* conveniri, potestque contra eum *Judex* procedere. *L. 60. ff. Mandat.* quia hoc non præjudicat appellationi, cum res inter alios gesta tertio non prosit, nec nocet. Similiter potest inhibere litigantibus, ne quidpiam attentent, de eorum attentatis cognoscere, eaque revocare. *c. 17. h. t.* quia hæc omnia non opponuntur appellationi; imò tendunt ad appellationis faciliorem exitum. Hinc *Judex à quo* potest appellanti citare ad revocationem gravaminis audiendam, etsi ipso appellante non comparente in termino præfixo *Judex* revocat gravamen, cum hoc cessante cesset appellatio, quæ est ejus effectus, potest utique *Judex* in causa contra ipsum tamquam contumacem procedere. *c. 10. h. t. in 6.* Etiam potest taxare expensas, ad quas condemnavit; nam tunc neutquam innovat, sed solum declarat pronuntiationem. Item si ante appellationem aliquem excommunicavit, potest, etiam pendente appellatione, & ea non obstante, denuntiare excommunicatum: quia denuntiation nihil innovat: & beneficii redditibus eum privare valet, cum effectus jam sit ab excommunicatione causatus. *c. 53. §. Verum, h. t.* Item si excommunicatus, vel, alia cen-

sura ligatus ab eodem *Judice* absolute non petat, potest hic, & debet eum absolvere, etiam adversario repugnante, & appellante, ne adversat: debet tamen ab eo sufficientem recipere cautionem: quod in presentia *Judicis*, ad quem appellatur, vel coram *Judice*, cui causam delegaverit, juris pareat aequitati. *c. 25. h. t.* Ut sic animæ excommunicati consulatur. Nec impeditur appellatio, nec adversario fit præjudicium, cum per cautionem de parendo *Juri* satis ipsi provideatur. Et licet regulariter hos duos effectus habeat appellatio, scilicet devolutivum, & suspensivum, non tamen semper habet utrumque: Nam aliquando non habet effectum suspensivum: regulariter tamen habet effectum devolutivum. Sic, quando *Episcopus* aliquam Censuram Ecclesiasticam infligit absolute, & post eam inflictam appellans tali censura ligatus, licet causa ad Superiorem devolvatur, & transferatur, censura tamen non suspenditur: cum hæc secum trahat executionem, sicut ictus gladii percussioem assert. *c. 37. h. t. c. 53. §. Verum eod.* Idem est, si excommunicatio fuit inflicta sub conditione, post conditionis impletionem. *Suar. de Cens. D. 3. scđ. 6. n. 6.* Secus est si censura fuit inflicta sub conditione futura: Tunc enim cum per appellationem suspendatur *Judicis* jurisdictione, ipsa censura non ligat, sive conditio servetur, sive non, quia licet alia conditione, quando adimplentur retrahantur ad tempus actus conditionalis: non verò excommunicatio conditionalis: quia hæc non incurritur, nisi præcedat transgressio, vel contumacia: & pendente conditione, potest gravatus ultra decendum appellare: quia dum *Judex* præcipit aliquid sub censura semper gravat. Quæ sententia non solum in foro conscientie, sed etiam in foro externo satis secunda est, ut tenent *Suar. de Censur. D. 3. scđ. 6. n. 4.* licet contraria securior sit, & ad tollendas lites aptior, ut tenent *Abbas, & alii.*

283 Interposita igitur appellatione, *Judex à quo* illi deferre debet, alias puniatur; de Jure quidem Civili, sustinendo litis damnum, & multa decem librarum auri, *Nov. 126. cap. 3.* Correcta juris antiqui poena arbitraria in causa criminali, & in civili triginta librarum auri. *L. 21. C. h. t.* Jure tamen Canonico deponitur *Judex*, si appellationi ad Papam non deferat. *c. 11. §. Si autem, 2. q. 6.* In aliis verò appellationibus punitur poena arbitrio Superioris ad quem remittitur, æsti-

manda. *Arg. c. 31. h. t.* In Nostra Hispania condemnatur *Judex à quo* poena triginta millium marapedinorum, quæ fisco applicatur. *L. 13. tit. 18. lib. 4. R. C.* Si causa est dubia, saltem ob reverentiam Superioris debet *Judex* deferre appellationi, si interponatur à sententia definitiva: Si verò ab interlocutoria appellatur, potest, sed non debet deferre: Sed potest in causa progredi, donec à Superiore inhi-beatur. *c. 5. c. 7. h. t.* Et generaliter in dubio consultius est appellationes concedere, quam negare. *Paz. in Prax. tom. 6. p. 1. in Proem. n. 17.* non tamen debet deferre appellationi frivolæ, & frustratorie, nec illis, quæ à jure, vel in Rescripto prohibita sunt, imò eas repellere debet, & in causa progredi. *c. 15. c. 53. h. t. c. 5. eod. in 6.* Postquam ergo *Judex à quo* appellationi detulit, non potest amplius in causa procedere, nec valet processus si forte fiat, nisi appellationi à parte renuntiarum sit. *c. 4. h. t. in 6.* Sed debet Apostolos appellanti tradere, & si petierit acta *Judicis*, vel eorum copiam authenticam, & publicam, ipsi tradet, ut ad *Judicem* appellationis deferantur. *L. 2. C. de Edend. l. 22. tit. 23. p. 3. ibi: E pido, que me dedes vuestra Carta para él, è el traslado de la Sentencia, è de los autos del pleyto, como passaron ante vos. Insuper Judex à quo compellit appellantem, ut intra terminum sibi præfixum, vel prosequatur appellationem, vel coram se *Juri* pareat. Quod si aliquis litigantium illum suspectum habeat, ipsi possunt eligere arbitrum, qui de recusatione cognoscat, vel *Judex* eos compellit, ut *Judicem* eligant, cui ipse causam committat. *c. 27. h. t.* Appellans quidem, etiam post interpositam appellationem, si res adhuc sit integra, id est, quod appellatio non sit ab adversario acceptata, potest appellationi renuntiare, & ad petitionem ejusdem ad eum, à quo provocavit de jure causa remittitur, contradictione alterius non obstante; est tamen appellans in legitimis expensis adversario condemnandus. *c. 70. §. Ille, h. t.* Si tamen appellatio est ab adversario acceptata, cum tunc utriusque jam censetur communis, non potest appellans, alio invito, ab ea recedere. *Pichard. in Manud. p. 4. præf. 6.**

284 *Judex ad quem* est appellatum cognoscit per se, vel per alium, an appellatio sit legitime interposita: non tamen eam examinandam ad *Judicem à quo* remittit, nisi partes consentiant, quia periculum est, ne iterum gravet. *c. 35. h. t.* Et hac ratione si *Judex à quo* in locum *Ju-*

divis ad quem succedat, non potest per se de causa appellationis, parte adversa repugante, cognoscere, sed personæ non suspectæ causam debet delegare. Et quidem Judex ad quem, discussa appellationis causa, vel pronuntiat, malè appellatum, & bene judicatum esse in prima instantia: & tunc si à definitiva fuit appellatum, eam confirmat, & exequitur: si fuit appellatum ab interlocutoria, appellatam in expensis condemnat, & remittit causam ad *Judicem à quo*, & appellanti præcipit, *Judici à quo* obedire. *c. 38. c. 59. h. t. c. 3. §. fin. eod. in 6. L. 27. tit. 23. p. 3.* Vel pronuntiat, benè esse appellatum, ac proinde male esse in prima instantia judicatum: Et tunc de causæ meritis cognoscit, & eam definitivè decedit: & etiamsi sit appellatum ab interlocutoria, de negotio principali pronuntiat, nec ad *Judicem à quo* remittit, ne qui in incidenti gravavit, gravet in principali. *L. 27. tit. 23. p. 3. ibi: E si intendere, que se alzò con derecho, mejore el juicio, è juzgue el principal, è non le embie à aquel Alcalde, que juzgo mal Glos. in C. 59. h. t. V. Alioquin. Barbos. ibid. n. 7.* Appellans tamen probare debet coram *Judice ad quem*, se appellasse: & quidem tempore legitimo à sententia, vel gravamine illato, & ex causa rationabili, se appellasse: tali scilicet, ut si probetur, justam declaret appellationem esse. Et hic libellus, *Hispanè* dicitur: *Escrito de expression de agravios*. Debet insuper appellationem, & ipsam sententiam, à qua appellavit producere, & ipsa acta, vel eorum copiam, ut ex eorum inspectione constet, an sit ommissa citatio, vel sententia lata sinæ causæ cognitione. *L. 2. C. de Edend. l. 22. tit. 23. p. 3.* Et potest, vel novas probationes, vel ex prioribus actis depromptas producere: adeò, ut solemne sit apud prædicos: *In causa appellationis non allegata allegabo, & non probata probabo. L. 4. C. de Tempor. appellat. l. 27. tit. 23. p. 3.* Si litigans appellet à sententia definitiva potest *Judex ad quem* revocare gravamen per interlocutoriam illatum, licet ab ea non appelletur, si talis sit interlocutoria, quæ causæ præjudicat principali, vel processum retro nullum reddat, cum non possit aliter causa principalis, & causa definitiva, à qua appellatur, benè expediri. Non tamen potest *Judex* revocare interlocutoriam, à qua non est appellatum, si nullum causæ principali afferat præjudicium. *C. fin. h. t. in 6.*

285 Aliquando *Judex à quo*, etiam

pendente appellatione, potest suam sententiam exequi, ut in casibus, in quibus de jure est prohibita appellatio. *C. 7. h. t. in 6.* in casibus notoriis. *C. 24. h. t. c. 54. h. t. l. 27. t. 23. p. 3.* tanquam accessoria. *Arg. c. 42. de Reg. jur. in 6.* Quæ quidem attentatorum revocatio in quacumque parte judicii usque ad conclusionem in causa, sed non ultra peti potest. *Pichard. in Manud. p. 4. præc. 16.* Profectò licet in appellatione judiciali omnia attentata revocentur, quamvis non sint directè contra appellationem. *cap. 7. h. t. in 6.* Cum jurisdictioni *Judicis à quo*, quoad totam causam suspendatur: in extrajudiciali tamen solum revocatur quod est contra appellationem. Nec in hac est necesse, quod appellatio intimetur illi, qui gravat, ut attentata revocentur, secus est in judiciali. Et cum *Judicis ad quem* auctoritas, imò, & ipsa Lex contemnatur, & lædatur, per attentata, potest *Judex* ex officio ea revocare. Si revocatio attentatorum petatur specialitèr, licet lis sit contestata super libello attentatorum: si possunt separari à causa principali, revocari poterunt ante definitivam: si nequeunt separari, definitivam expectatòr. *L. 57. §. 1. ff. de Administr. Tutor. Et ibid. Gorhoffr.* Aliquando tamen petitur revocatio attentatorum accessorie, appellationem prosequendo. Hoc attentatorum remedium etiam conceditur spoliato, seu turbato in sua possessione, & quidem ipsi est promptius, & utilius Interdictò *Undè vi*. Siquidem competit pro immobilibus, & mobilibus adversus quemcumque, etiam bonæ fidei possessorem. *c. 51. h. t.* Nec contra hoc remedium potest opponi exceptio spoli, nec defectus notorius proprietatis, nec exceptio excommunicationis, quando appellatio est judicialis: secus si extrajudicialis sit: nam quando appellatio est judicialis ad defensionem pertinet: quando verò est extrajudicialis magis naturam provocationis sapit. Nec hoc remedium indiget ordine judiciario. Unde constat, quod pinguis, & utilius est Interdictò *Undè vi*: quod facile ex utriusque naturæ consideratione patebit. *Vallens. in Præs. §. 16. & alii com.* Denique, si *Judex à quo*, vel pars appellata aliquid attentent, vel innovent, ultra attentatorum revocationem ipsi in expensis appellanti condemnantur. Si verò pars appellans aliquid innovet, quod non sit propriæ appellationi contrarium, ut attentatum revocatur. Si innovat contra propriam appellationem beneficio appellationis privatur:

quia eam deseruisse, eique renuntiasse censetur: ac proinde sententia *Judicis à quo* transit in rem judicatam. *C. 5. h. t. Et Judex ad quem* ad petitionem partis appellatæ sententiam remittit ad *Judicem à quo* ut eam exequatur, tanquam appellatione deserta. Latè de his *Barbos. & Gonz. in Præs. Greg. Lop. & Acevedo in LL. Reg. Hisp. Hevia in Cur. Philip. p. 5. Paz in Praxi, tom. 1. p. 6. Picardo in Manud. p. 4. & alii.*

286 Sicut per appellationem suspenditur *Judicis à quo* jurisdictionis, sic etiam *Judicis recusati* per recusationem jurisdictionis suspenditur: & ideò ut appellationis affinis in nostra Rubrica habatur *recusatio*, & in parte sequenda nostri Tituli collocatur. *Recusatio enim est declinatio Judicis, vel jurisdictionis ipsius, eo quod ex causa verisimili suspectus sit. c. 17. c. 39. de Offic. deleg. L. 16. C. de Judic.* Quippè ipsa natura dicitur inimicorum judicium fugere. Et non admittitur recusatio, nisi expressa justa, & probabili causa suspitionis ad recusandum, & quidem in specie debet exprimi, non solum de Jure Canonico, sed etiam de Jure Civili, *c. 61. h. t. L. 9. ff. de Liberati caus.* *Judex à quo* in una causa est appellatum, non ex hoc præcisè recusatur ut suspectus, quoad alias, nisi aliudè amor alterius partis, vel odium in appellatam ex aliis indicis inferatur: Quippè appellare ab illo non est juxta offensionis causa, nec illi ex hoc aliqua inferitur injuria. *L. 20. C. h. t.* Sed licet recusatio sit appellationi vicina, ab ea tamen differt. 1. quia à *Judice*, in quem quis consentit appellare potest, non tamen potest eum recusare. 2. in eadem causa non licet tertio appellare: & post secundam appellationem adhuc recusationi est locus. 3. à *Judice* non appellatur, si non gravet: potest tamen, etiam quando non gravat, recusari. Justè igitur recusationis causæ sunt sequentes: scilicet, si *Judex* sit alterius partis consanguineus, vel affinis. *c. 4. Ut lite non constet. vel Dominus. c. 17. de Offic. delegat. vel Socius, seu Collega. c. 35. eod. vel cliens. L. 5. In pr. ff. de Injur. vel valdè familiaris. c. 25. de Offic. delegat. vel inimicus recusantis, quia cum eo iuratus est, vel cum eo litem habuit, vel ipsi minatus est, vel si affectionem specialem habeat erga causam: quia ut privatus similem habet in alio Tribunali. *c. 18. de Judicis.* Vel si ex ea magnum ipse speret emolumentum, vel si in eo negotio fuit Procurator, vel Advocatus, vel si aliæ hujusmodi causæ subsint,*

de quarum legitimitate, & veritate non ipse recusatus, ne in causa propria Judex sit; sed arbitri electi à litigantibus cognoscunt intra terminum competentem ipsis præfixum à Judice recusato: & intra quem debent convenire, & causam terminare: quod si discordent; eligunt tertium, & quod duo ex his tribus decreverint circa recusationis causam firmum habetur. Quando Vicarius Generalis Episcopi recusatur, Episcopus ipse, nisi procul absit vel sit suspectus, de causa recusationis cognoscit. *c. 4. de Offic. delegat. in 6.* si ex duobus delegatis cum clausula: *Quod si ambo non possint unus procedat:* unus recusetur, alter de recusatione cognoscit. *c. 4. de Offic. delegat. in 6.* cum recusetur delegatus cognoscit delegans, si præsens est. *Molin. de Just. & jur. tr. 5. D. 23. n. 15. & alii communiter.* Arbitri electi nihil de causa principali cognoscunt, sed tantum de causa suspicionis, in qua possunt examinare, compellere, & delinquentes testes punire, & exceptiones admittere. Si causam suspicionis justam, & probatam esse pronuntiet Judex alteri committit causam principalis cognitionem de consensu recusatoris, vel ad superiorem remittit. *c. 61. h. t. ut in ea procedat, prout viderit procedendum.* Si vel non probatam, vel insufficientem esse pronuntiet, Judex recusatus, qui dum recusationis causa pendet, supersedere debet in causæ cognitione, in ea progreditur. *c. 41. §. Tertio, h. t.* Similiter, si constiterit, recusationem esse manifestè frivolam, ea contempta, procedit Judex. Item procedit, si intra terminum arbitris præfixum ipsi non pronuntiet de causa suspicionis, ad quod possunt à recusato compelli. *c. 2. h. t. in 6.* Si verò recusatus terminum incompetentem arbitris assignet, litigantes possunt appellare, siquidem in hoc gravantur. Quod si Judex recusatus, dum de recusatione cognoscitur, in causa procedat, quæ circa eam innovaverit, ut attentata, ante omnia, revocantur, ita ut processus nullus sit. *Glos. in c. 16. 2. q. 6. V. Appellent.* Recusatio debet proponi in scriptis libello recusatorio oblato Judici recusato. *L. 16. C. de Jud. Et quidem intra viginti dies (qui ad deliberandum dantur) post oblatum libellum; ante litem tamen contestationem. c. 20. de Sentent. & re judicat. l. 16. C. de Judic. imò & ante alias exceptiones dilatorias, ne in Judicem censeatur consentire recusans, si super aliis dilatoriis subeat judicium: nisi protestetur, ut sibi ma-*

neat salva hæc exceptio. Vel si post aliam exceptionem oppositam, imò & post litem contestatam causæ suspensio oriatur, vel saltem tunc fiat nota recusanti. *c. 4. de Except. Princeps Ecclesiasticus, vel Sæcularis non debet recusari: quia præterquamquod illorum Majestas omnem excludit suspicionem, à nemine in terris judicantur. Jure Canonico Judex Ordinarius, & Delegatus, etiam Episcopus, recusari possunt. c. 41. §. Tertio. c. 61. h. t. imò & totum Collegium; arg. c. 10. de Foro compet. Quando Ordinarius recusetur, potest ejus Vicarius licet nulla sit adversus Vicarium suspensio in specie, ut suspectus recusari. Item Domino recusato, tota ejus familia, ut suspecta, potest considerari. De Jure Civili delegatus potest recusari, & etiam Ordinarius, sed hic non omnino removetur à cognitione causæ per recusationem, sed ad illius decisionem alius adjungitur. *Auth. Si verò. C. de Judic.**

287 De Jure Hispano potest recusari Judex Ordinarius, vel Delegatus, quin sit necessarium causam recusationis in specie exprimere: potestque in quacumque parte judicii proponi recusatio etiam post subscriptionem sententiæ, dum tamen ante illius intimationem proponatur. Nec Judex recusatus removetur à causæ cognitione, debet tamen in civilibus sibi associare alterum Judicem Ordinarium, si fortè talis in illo loco sit; quod si non sit, associabit quemdam bonum virum, providum, & discretum, & ambo in cognitione causæ procedent. In criminalibus autem sibi associabit duos Deuriones, vel bonos viros. Et associatus non potest recusari, nisi allegata, & probata recusationis causa. Si Judex, & ejus associatus dissentiant, causa remittitur ad Superiorem. Arbitrè sæpè nequit recusari nisi ob causam ortam post illius electionem, vel saltem tunc notam. Relator, & Tabellio etiam absque causæ expressione recusantur, & illis socius adjungitur, recusantis expensis. Quando recusatur aliquis Senator Regius Cancellarius debet fieri recusatio in scriptis, jurata quidem, & subscripta à parte: & insuper ab Advocato, præsentaturque Consistorio Regio: *Hispanè: Acuerdo*, debetque exprimi causa in specie, & post triginta dies à tempore litem inceptæ interponitur: non tamen admittitur postquam sententia subscripta est, nec in hoc habent restitutionem minores, vel Ecclesiæ. Hæc causa recusationis discutitur à Senatoribus non recusatis; quod

si injusta declaretur, condemnatur recusans in sex mille marapetinis pro singulis recusatis. Et ab hac sententia non datur appellatio. Quod si causa justa appareat, deponit recusans poenam pecuniariam, in quam condemnatur, si non probet causam recusationis: quæ quidem poena est, pro Præside recusato, centum & viginti millium marapetinorum: pro singulis Senatoribus Regis, *Hispanè Oidores*, sexaginta millium marapetinorum: pro Judicibus Criminalibus, *Hispanè Alcaldes de Corte*, est poena triginta millium marapetinorum. Et ab hac sententia potest supplicare recusans. Si verò probet justam recusationis causam, abstinere jubetur Judex recusatus ab illius causæ cognitione, & pecunia deposita restituitur recusanti. Quæ omnia latè constant *ex tit. 16. lib. 4. R. C. & tit. 10. lib. 2. R. C. Et ibid. Acued. Hevia in Cur. Philip. p. 1. §. 7. per tor. Pichard. in Manud. p. 1. §. 10. Paz, & alii.* Idem pro Indiis statutum est in recusatione Præsidium, & Senatorum. *L. 1. tit. 11. lib. 5. R. Ind. Et in L. fin. dicitur: En las recusaciones de los Contadores de Quantas de los Tribunales de las Indias se guarde el mismo estilo, que con los Oidores, y Alcaldes de las Audiencias de aquellas Provincias.* In recusatione Quæstorum Regii *Ararù*, *Hispanè: Oficiales Reales*, debet cujusque Provinciæ consuetudo servari. *L. 60. tit. 4. lib. 8. R. Ind. Prior, & Consules Mercatorum cum causa possunt recusari, & quomodo procedatur. Vide L. 31. & seqq. tit. 46. lib. 9. R. Ind.*

288 Venimus tandem ad tertiam partem Rubricæ, quæ est de *Relationibus*. Sæpè enim accidit, quod Judices inferiores relationem causæ ad Judicem Superiorem remittant: quæ quidem relatio fit, vel quia causa est Superiori specialitè reservata. *c. 59. in fin. h. t.* vel quia talitè est delegata, ut ea cognita, & instructa remittatur ad Superiorem. *c. 5. de Offic. Legat. c. 56. h. t.* vel quia est necesse Superiorem consulere ob arduitatem negotii, & causæ gravitatem. Et de hac solum relatione est præsens Rubrica. Hæc quidem quamdam cum appellatione affinitatem habet, cum eaque convenit in eo, quod fit ad Superiorem, sicut, & appellatio: & ad ipsum causæ cognitio devolvitur, ita ut amplius non possit, pendente relatione, cognoscere ipse referens, sed manus ejus, quasi ligatæ manent. *L. 22. ff. h. t. ac per consequens nihil in eo statu debet innovare. L. 13. C. h. t. c. 5. de Offic. Leg.* nec quidem consentientibus partibus valet Judex causam Principi relatum reassu-

mere, ne Princeps contemti videatur. *c. 4. de Postulat. Prælat. L. 35. tit. 3. lib. 1. R. C. ibi: Embien relacion de lo que ha pasado, y passa; y entretanto no les compelan à fundar las dichas Capellanias.* Si tantum promissa, nondum tamen sit facta relatio, potest Judex de consensu partium causam reassumere, & de ea cognoscere. *Gl. in c. 5. de Offic. Leg.* Quando Rex jubet alicui Magistratui, ut statum alicujus causæ sibi referat, non debet Judex in ejus cognitione supersedere, nisi hoc à Rege specialitè exprimat. *L. 9. tit. 14. lib. 4. R. C. Gonz. in c. 5. de Offic. Legat. n. 9.* Ab appellatione autem differt relatio, quia hæc ante, illa tamen post sententiam interponitur; nec fit à partibus, ut appellatio, sed à Judice, eaque facta, & admessa, non ipse superior, sed inferior secundum Superiores rescriptum sententiam profert. *L. 1. C. de Relationib.* Jure tamen Civili relationum usus est sublatus. *Auth. Novo Jure C. de Relation.* Jure quidem Ecclesiastico rarus est, & ejus loco recurritur ad Jurisperitos, & Academiæ, & dum eorum consilium expectatur, quasi suspensa jurisdictione, nihil expedit innovari: *arg. c. 52. de Elect. Vallens. de Jure Hispano utique viget relationum usus. L. 35. tit. 3. lib. 1. R. C.* Et maxime in Indiis, ubi sæpè est necessarium, nostrum Regem consulere ob arduitatem, & novitatem negotiorum. *L. 18. tit. 2. lib. 1. R. Ind. L. 45. tit. 6. lib. 1. R. Ind. & alibi sæpè.* Debet igitur relatio habere totius causæ, vel articuli relati, de quo est dubium, plenam instructionem, omnibus facti circumstantiis; & utriusque partis allegationibus propositis. *L. 1. C. de Relation.* Si de tota causa dubitetur acta mittuntur, vel eorum copia Authentica, *Hispanè: Compulsas*: si de articulo dubitetur, ille solus, non totus processus mittitur. *L. fin. C. de Relationib.* Et ne Judex exprimat falsum, vel taceat verum, debet partibus relationem edere, alias ei non adhibetur fides. *c. 68. h. t.* possuntque partes eam refutare, & appellare, si sit vel falsa, vel insufficientis. *L. 1. l. 2. C. de Relation. l. 15. tit. 23. p. 3.* Copia debet tradi in forma authentica, ita ut non possit immutari. *c. 11. de Probat.* Et ambo litigantes debent in relationem consentire. *L. 2. C. de Relation.* & sat est, si non contradicant, ut consentire ipso silentio videantur; *arg. c. 43. de Reg. jur. in 6.*

TIT. XXIX.

De Clericis Peregrinantibus.

289 **C**lerici peregrinantes (idem ex eadem ratione est dicendum de Laicis) qui scilicet ad Apostolicam sedem proficiscuntur, debent esse simul cum suis rebus sub Apostolica protectione securi. *c. un. h. t.* idem est in *L. 2. tit. 24. p. 1.* Hinc qui capiunt, vel spoliant suis rebus Romipetas, & peregrinantes ad limina Apostolorum, vel ibi morantes, vel redeuntis, incurrunt excommunicationem. *c. 23. 24. q. 3.* Ille, qui à *Judice à quo gravatur* potest non solum verbo, sed etiam facto ipso appellare: iter, scilicet, arripiendo ad Sedem Apostolicam. *c. 52. de Appellat.* dum tamen hoc fiat intradecendum, & iudici, vel parti intimetur; *arg. c. un. h. t.* Quod si postquam fuit citatus iter arripiat, Iudex, hoc non obstante, in causa procedat: & idem reus debet iter arripere antequam citatione sit preventus. *c. 9. de Appellation.* Sanè arrepto itinere tempore legitimo, suspenditur iurisdicção *Judicis à quo*, ita ut nihil jam possit innovare in causa, & quicquid innovatum fuerit, revocatur, ut attentatum. Etsi quid peregrinanti sit ablatum in iudicio, vel extra, ipsi restituendum est. Et hæc peregrinatio ab onere petendi Apostolos relevat. Et quidem debet sic appellans iter arripere, antequam ejus adversarius impetrasse litteras Apostolicas ad delegatum, vel antequam hujus impetrationis notitiam habeat: alias itineris arrepto, ut malitiosa ei non prodesset: quia hæc appellatio non ad deprimendam cujusquam justitiam, sed ad removendum gravamen fuit concessa. *c. 15. de Appellat.*

TIT. XXX.

De Confirmatione utili, vel inutili.

290 **C**UM sententia appellata sæpè confirmetur à *Judice superiore*, in præsentem agitur de ejus confirmatione: & inde etiam de aliorum actuum confirmatione tractatur. *Confirmatio enim est juris prius habiti, seu quesiti corro-*

boratio per legitimum superiorem facta. Præsupponit siquidem aliquid esse, quod confirmetur: nec alius quam superior confirmare potest, cum confirmatio propriè dicta ad imperium pertineat, & omnium ore decantatum sit: *quod par in parem non habet imperium. L. 4. ff. de Recept. qui arbit.* Quod si inferior aliquando confirmare dicitur, potius approbat, quam confirmat. Confirmatio est duplex: alia est simplex, seu in forma communi, & ordinaria, alia in forma speciali, seu ex certa scientia. *Confirmatio simplex* est quando superior non plene, sed in confuso tantum de negotio instructus actum inferioris confirmat in eo statu, in quo antea fuit. Et in dubio confirmatio in forma communi facta censetur: nisi constet, factam esse in forma speciali, & ex certa scientia. Talis enim confirmatio non præsumitur, nisi probetur. *Suar. de Legib. lib. 8. cap. 18. n. 7. Barbos. in c. 2. h. t. n. 3. contra Joan. And. & alios.* Et licet confirmatio communis auctoritatem, & majorem firmitatem actui tribuat, quando ipse est validus, quando tamen est invalidus nullum effectum habet confirmatio, sed cum in sua nullitate relinquit. *c. 4. h. t. c. 29. de Privileg. Suar. de Legib. lib. 8. c. 18. n. 8.* quia quodammodo est conditionalis, & animus Principis non est novum jus dare, sed tantum præexistens roborare. Hinc privilegia per Papam, vel Tridentinum revocata, si postea in forma communi confirmentur, non reviviscunt: secus est, si in forma speciali confirmentur.

291 *Confirmatio in forma speciali* est, quando cum exacta negotii notitia, omnibusque illius circumstantiis accuratè examinatis, actum inferioris confirmat superior: v. gr. si in confirmatione apponantur hæc clausulæ: *Ex certa scientia, ex plenitudine potestatis: vel supplendo omnes juris, & facti defectus: vel non obstante contraria dispositione: vel alia similes, vel si actus confirmatio à confirmante iteretur, vel aliter constet, cum plena cognitione, velle superiorem actum confirmare.* Vel si in confirmatione inseratur totus tenor actus confirmati. *c. 8. h. t.* Et tunc confirmantur etiam ea, quæ præsumitur Princeps ignorare, ut estatuta, & consuetudines speciales locorum, quæ alias etiam ex clausula *ex certa scientia*: non confirmantur. *Barbos. in c. 4. h. t.* Confirmatio igitur specialis æquivalere novæ concessioni, ac proinde novum jus actui confirmato tribuit, suppletque defectus, qui in eo intervenerunt, etsi fortè invalidus erat,

va-

De Confirmatione utili, vel inutili.

validum reddit. *cap. 1. de Transaction. & Gloss. ibid. Suar. de Legib. lib. 8. c. 18. n. 12. Gonz. in c. 2. h. t. n. 5.* nisi actus laboret defectu indispensabili à confirmante: v. gr. si est contra Jus Naturale, Divinum, vel Gentium: vel talis, ut licet possit non tamen soleat confirmans dispensare. Quippè tunc specialis mentio requiritur, *c. 81. de Reg. jur. in 6.* vel si sit in tertii præjudicium: quoniam non præsumitur, Principem tertio velle præjudicare, nisi hoc specialitèr exprimat. *c. 15. de Offic. delegat.* Confirmatio super sententia, à qua erat appellatum non valet, si appellatus malitiosè prævenit appellentem: alius pendet, donec de appellatione cognoscatur. *c. 3. h. t.* Nec valet, item confirmatio, quam Religiosus impetravit à Papa super temporali administratione, seu Prioratu, si tacuit, se Religiosum: si verò expressit, rescriptum præsumitur falsum: quia Papa non solet hoc concedere. *c. 5. c. 6. h. t.* Nec tenet sententia, seu laudum contra formam juris, vel compromissi latum per arbitros, licet per Papam fuerit in forma communi confirmatum. *c. 7. h. t.* item collatio Ecclesie alicui facta per Legatum, & Papam confirmata non lædit Jus Diocesani. *c. 9. h. t.* Si tamen dubitetur, an confirmatio sit vera, vel falsa, legitima, seu illegitima, non potest de hoc principalitèr cognoscere Iudex inferior, potest tamen incidentèr; *arg. c. 9.*

de in Integr. restit. L. 3. C. de Judic. v. g. si sciat, actum à Papa, in forma communi confirmatum, esse invalidum, accessorisè pronuntiat confirmationem esse nullam. Vel si confirmatio sit subreptitia, vel de re litigiosa. *c. 1. c. 2. h. t.* secus est si dubitetur, an in forma communi, vel speciali sic facta, ut sciat, an possit de re confirmata judicare. Nam tunc de tali confirmatione nequit inferior judicare. *c. 1. h. t.* Quando instrumenta privilegiorum per vetustatem sunt consumpta innovari solent: sed cum hæc innovatio tantum sit materialis nullum novum jus tribuit. *c. 4. h. t. c. 13. c. 29. de Privileg.* si verò ipsa gratia, vel privilegium confirmetur à Principe, si hoc in forma communi faciat, nihil de novo addit, nisi majorem firmitatem, si in forma speciali fiat, gratiam, & jus de novo conferit hæc confirmatio. Etsi fortè privilegium per non usum, vel usum contrarium, vel revocationem sit amissum, illud reviviscere facit. *Suar. de Legib. lib. 8. c. 20. n. 8.* ubi alios citat, refertque, hanc fuisse sententiam doctissimorum virorum Salmanticensium. *Barbos. in c. 4. h. t. n. 18. & alii.* Hæc de iudiciis dixisse sufficiat, nec nobis datum est hanc materiam velis expansis navigare, sed tantum oram adlabere permisum, siquidem incunctantèr properamus ad metam.

LIBER III. DECRETALIUM.
GREGOR. IX. PONTIF. MAX.

TITUL. I.

DE VITA, ET HONESTATE CLERICORUM.

I

CUM Clericorum vita sit quasi speculum, & norma vivendi toti Populo. *Trident. sess. 22. de Ref. c. 1. L. 57. tit. 5. p. 1.* ibi: *Cuerdamente deben los Perlados traer sus facienda, como omes, de quien los otros toman exemplo.* Hinc est, quod debent non solum aliis scandalum non dare, sed ceteros suo exemplo ædificare. Sanè Clerici, & beneficiati, etiam in minoribus constituti, ut per decentiam habitus extrin-

seci etiam honestatem intrinsecam ostendant, debent deferre vestem, & coronam, seu tonsuram suo ordine congruentem: quod si non faciant ultra peccatum grave, quod regularitèr committunt, puniuntur suspensione ab ordinibus, officio, & beneficio: & si semel correpti denuò delinquant, coercendi sunt per privationem officiorum, & beneficiorum. *c. 15. h. t. Cl. 2. rod. Trid. sess. 14. de Ref. cap. 6.* Sed ut hæc poenæ incurrantur, est necessarium, ut Clericus habitum perseverantèr non ferat, ita ut

com-